
E DI TORINO

F.
III. 198

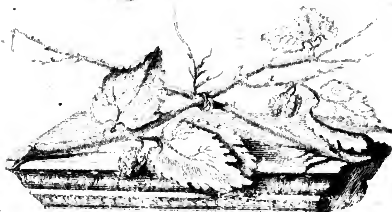
MORORUM

LIBRI III.

CARMINUM

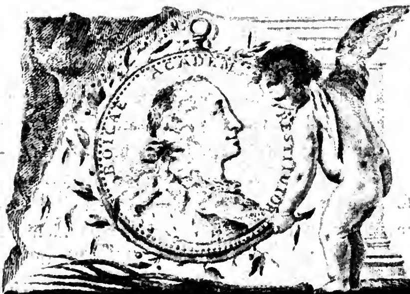
LIBER.

VERONAE CIƆIƆCCLXVIIII.

Apud Haeredem Augustini Carattoni Typographum Seminarii;
Superiorum Auctoritate.

Fran. Lorenzi del. *Dom. Lorenzi sculp.*

SERENISSIMO

MAXIMILIANO JOSEPHO

BOJARIÆ DUCI, S.R.I. ELECTORI &c. &c. &c.

ALOYSIUS COMES DE MINISCALCHI
PATRICIUS VERONENSIS.

T primum in Boicam Scientiarum Academiam cooptatus fui, ne inter tot ſapientes, et celebres Socios otioſus penitus, ac inutilis viderer, hoſce Georgicos li-

bellos lucubrandos fuscepi, et eosdem, ut Tibi, Optime Princeps, inscriberem, minime dubitavi. Mihi etenim clare compertum est, praecipuam Te dignitatem Tuam non constituisse in Principatus fastigio, sed in virtute; nam alterum cuidam Generis necessitati, alteram Tibi uni debere procul dubio sentis. Summo studio inter regias vero sollicitudines optimis disciplinis addictus Academiam, quasi omnium disciplinarum domicilium magnifico opere exornasti, et nihil a Te in illa praetermissum est, quod ad pacis, bellique, artes pertineat. Idcirco graviora studia revocare, virosque scientiis operam dantes erigere, ac fovere non desinis. Cum autem Mororum cultum, quem hisce libellis, praecipue complectimur, Tuis quoque in regionibus tuearis, legibusque promoveas, non ne hunc laborem meum Tibi dicare, et aequo, libentique animo a Te susceptum iri sperare debueram? Hanc meam fiduciam auctam, et confirmatam, meque multo magis Tibi devinctum sensi, cum Academiam Philarmonicam Nomine augusto, atque aedes nostras Effigie Tua illustrare voluisti, immo etiam nobis Philar-

moni-

monicis Symphonias a Te mirifica arte lucubratas inscribi passus es, ut nos incomparabili muneris honore exornati summae virtutis, & singularis clementiae, ac humanitatis Tuae monumentum seris etiam nepotibus mandare possimus. Quae de Te pauca dixi, quis, & quantus Princeps sis, et qualem mihi Maecenatem proposuerim satis demonstrant. Augustum praetereo Parentem Tuum insigne Regum decus, totiusque Germaniae desiderium, nec non LODOVICUM CAESAREM, MAXIMILIANOS, ALBERTOS, clarissimosque alios Proavos Tuos. Cui etenim non noti? Monumenta a vetustioribus ad recentiora longo ordine, et frequenti illos commendant. Magna re vera haec sunt: sed cum omnia, quae ad Magnanimum, quae ad Optimum Principem spectant Tu mirifice amplectaris, Majorum Tuorum virtutibus haereditario quodam jure tam clare effulges, ut, si laudibus Te cumulare vellem, ad silvam ferre ligna viderer. Si vero non pro operis pretio, sed pro humanitate Tua meum qualecumque opus volvere dignaberis, id non inutile futurum confido. Tu etenim laborem, quam-

vis

vis tenuem, non despiciens, ingeniumque meum erigens Socios scientiis operam navantes ad majora tentanda ita excitabis, ut a Te propositum Boica Academia, et quidem non exiguum, adipiscatur incrementum. Hac loquendi Tecum ratione uti non vereor, cum me non lateat, Te scire, publicam felicitatem sitam esse in colendis scientiis, disciplinisque amplificandis, et tamdiu illas augeri, quamdiu eas favore Principes prosequuntur. Hunc interim librum honori Tuo professione observantiae destinatum, si non laudandum, saltem a Te, Optime Princeps, non repudiandum spero, si in mentem revocaveris, quod olim concivis meus Plinius Tito Vespasiano dixit; *Rustici et diis lacte, multaeque gentes supplicant, et mola tantum salsa litant, qui non habent thura, nec ulli fuit vitio Deos colere quoquomodo posset*. Cum vero curis, quas publico bono diutissime impendis, mihi tandem parcendum sit, maturare, quod mihi proposui, festino: Tibi opusculum commendo, rectoque judicio Tuo probandum, et favori tuendum exhibeo, quod si obtinuero, nunquam aliorum judicium verebor.

Bea-

Beatus ille, qui procul negotiis,

Ut priſca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet ſuis.

Horat. Lib. Epo. Ode II.

NOI

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del Pubblico Revisor *D. Natal dalle Laste* nel Libro intitolato *Mororum Libri tres & Carminum liber Aloysii Comitis de Miniscalchi &c. Ms.* non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza agl' *Eredi Carattoni* Stampatori *di Verona*, che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 12. Settembre 1768.

{ Sebastian Justinian Rif.

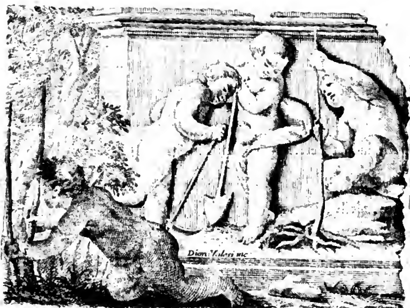
{ Alvise Vallaresso Rif.

{ Francesco Morosini II.° Cav. Proc. Rif.

Registrato in Libro a Carte 358 al Num. 2545.

Davidde Marchesini Seg.

L I-

L I B E R I.

Uae cura agricolis, viridi quis cultus habendae
Sit Moro, ut satur expediat sua munera bombyx,
Munera, quae ubertim dominos, ditantque colonos,
Nunc patrii dicam ruris correptus amore.
Mollia tu mihi, Musa, refer plantaria primum,
Quae teneras mittant matrum de corpore virgas,
Ut pressae per agros, eductae falce, et aratro
Assurgant: facili mecum dic carmine Morum,
Donec adulta novam referat bombycibus escam.
Morborum causas memora, plantasque serendas,

Moresque, unde arbos crescat, quo sidere frondes,
Ingentesque simul ramos, fructusque tumentes
Germinet. Hinc Latio veniet nova gloria vati,
Dum induet aeternos Morus Thysbaeïa honores.
Benaci Nymphae, atque Athesis, Dryadesque feracis
Ruris, adeste alacres, viresque augete labori,
Quem nondum tentatum aliis nunc ordior audax.
Arvorum Cybele cultrix, operumque magistra,
Docta Minerva, precor, campestribus adnue coeptis,
Sericidaeque, simul nostris adsuescite votis.
Vos quoque virgineam Meliae mutare figuram
Jussae, fraxineosque in ramos vertere corpus
Dicturo Moros fausto mihi numine adeste.
O et praesidium nostrae immortale Camoenae,
Bojariae, Europaeque decus, Clarissime, Princeps,
Quas modo tractabo non aspernare Camoenas.
Frugifero in campo, si adsit mihi dexter Apollo,
Nunc Tibi de Moris primus viridissima tempe
Frondiferis ponam, qua undis praeterfluit Ister
Regius irriguis, rapido qua flumine currit,

In medio mihi numen eris, campumque ſacrabis.
Frondibus ipſe egomet redimitus tempora Mori
Arguto ſiſtro, aut tenui conſpectus avena
Dona feram induſtri bombycum operata labore.
Inſcribam foribus ſolemni carmine laudes
Bojaridum, & virides palmas victricibus armis
Praemia digna. Inter praeclara trophoea ſuperbum
Hic Iſtrum effingam, Rhenum, glaucumque Viſurgim,
Qui Proavis auxere tuis memorabile nomen,
Hic Thraces addam fractos, urbeſque ſubactas,
Auguſtas lauros, et regia ſceptra locabo,
Caeſareaſque Aquilas, quas inter creſcere Gentem
Fata dedere tuam, nomenque extendere ad aſtra,
Auguror, atque aderunt precibus pia numina noſtris,
Nomina diſponam haeredum virtutis avitae,
Quaeve Tuae Genti felicia fata reſervant,
Et quodcumque cupit plenis Germania votis.
Interea faciles noſtris da verſibus aures,
Dum canere incipio teneras ab origine Moros.
Silveſtres Moros veteres novere parentes,

Attamen illarum virtus occulta peribat
(Lanivomos nondum bombyces India nobis
Miserat) arbor enim pallentia mora ferebat;
Sed miserae ut vidit Thysbes lacrimabile fatum,
Pyrami et interitum infelicis, et hausit amantum,
Proh pietas! totum summa a radice cruorem,
Purpureus subito fibras tunc alluit humor,
Atque arbor penitus patrios oblita colores
Sanguineo pinxit succo crescentia mora,
(Vix equidem mihi credo) et dedignata vetustum
Ipsa arbor nomen gelidae tunc nomine Thysbes
Gavisa est, unde agricolis Thysbaea vocatur.
Italiam imperio Gothorum Theja premebat.
Barbarici mores, crudelia jura, cruentus
Hinc furor, & vani ritus, atque arma furebant,
Unde incompta comas, moerenti squallida vultu,
Atque diu fatis oppressa jacebat iniquis.
Instantis rabies Narsetis, & arma, rapaces
Et turmae jamjam superantes Norica lustra
Vastatum Italiae veniebant nobile regnum.

Argo-

Argolici immites, Longobardi, Gepidique,
Atque Eruli, & rabidi Persae nova vincla parabant.
Talia sollicito volvens animo, obruta fletu
Infando, pectusque gravi perculsa dolore
Hesperia in faciem cecidit, qua regius undis
Insubriae Eridanus pingues praeterfluit oras.
Tunc motus pietate imis pater extulit undis
Caeruleus frontem, cupidusque levare dolorem
Narravit miserae, quae abscondita fata premebant:
O belli nimium duris defuncta periclis;
Te fausti coelo superi ad meliora reservant;
Sed te multa manent: nondum fortuna revolvit
Adversas sortes. Gothorum jura rapaces
In Graecos primum cedent; horum arma feroces
In Longobardos. Illorum hinc omine iniquo
Tu Regem excipies primum, qui vulnere caesus
Sanguine te sparget turpi: hinc patiere sequentum
Flebile servitium: at tandem tibi Gallia Regem
Egregium adducet pariter pietate, vel armis.
Hic Pipinus erit generoso sanguine cretus,

Qui leges ſtatuet, moreſque docebit, & artes
Ingenuas: hic ſanctae Religionis honorem
Labentem, et templa exoſis vaſtata rapinis
Inſtaurabit: opes ſimul, et veneranda dicabit
Templa Deo, et turres altas, quas ſera nepotum
Progenies laeta in longum mirabitur aevum.
Ille Aquilas Romanas dudum hoſtilibus armis
Italia ejectas referet, queis praeerit armis
Bojaridum Soboles, qua non generoſior ulla.
Francorum obruet imperium Germanicus Otho
Caeſareas revehens lauros, Oenotria regna,
Quae longa ditione regent: ſed marte cruento
Urbes Auſoniae fractae, populique furore
Barbarico oppreſſi pro libertate triumphis
Deſuetas dudum turmas in bella vocabunt,
Numina ſi faveant, olim & tu, libera cives
Educes fortes patriis fruitura parumper
Legibus: at veſana iras diſcordia verſans
Italicas vires in patria viſcera vertet.
Quot fluctus volvam civili ſanguine rorans

Tot

Tot caſus inter Martis, ſtrageſque tot inter
Adriaco Veneti ſurgent de littore Patres,
In crudos hoſtes laturi ultricia ſigna.
Romanum robur, virtuſque hos fida ſequetur,
Unde hederae clarorum debita praemia vatum,
Palladiaeque artes florebunt: alma redibit
Pax, et Religio, pietas, legumque verenda
Vis, Saturnique adducet tibi ſaecula, ſolem
Dum referent anni, pleno dum flumine curram.
Supplicio mulctare malos, et munere doctos
Erigere, et tandem mundo aurea reddere ſaecla,
Urbibus, et populis mites imponere leges,
Invictiſque armis hoſtes ſuperare ſuperbos,
Et ſervare fidem ſocio, et ſuccurrere amicis,
Patriae erunt illis artes. De littore Eoo
Aethiopes tandem bombycum ſemina Nymphae
Vectabunt, opibuſque novis tibi reſtituent rem.
Sic ait Eridanus, ſeque altis merſit in undis.
Se extulit Italia, et palmas ad ſidera tendens
Sollicitis precibus tunc numina ſancta rogavit,

Tali-

Talibus auguriis ut faustis auribus adsint:
Nec vanae rediere preces, nec vota precantis.
Turgidus interea Mavors sine more furebat,
Et Totilam Narses armis urgebat, et igne,
Italicaeque urbes bellis crudelibus actae,
Oppressi populi trepidabant, flumina, et alpes.
At Deus Hesperiae crudelia fata misertus
Ex Indis tandem coelestia dona parabat.
Unanimes siquidem bombycum semina Nymphae
Imposuere rati, quam conscendere venustae,
Et Seras, patriosque simul liquere penates.
Erexere citi malum, cui plena dedere
Lintea nautae, auraque levi tumefacta volabant:
Undaque prosiliebat circum pressa natanti
Navigio, et celeri crepitabat fracta carina.
Interea auriferas Gangis cava transnatat undas
Navis, et attingit Borneum, Sumatramque relinquit,
Abruptisque legit Sundae freta consita saxis,
Et nemus omne fugit nautas, montesque recedunt.
Jam tenet Oceanum puppis tumido aequore vecta;

Prora

Prora agitur rapido cursu, stridentque rudentes
Pondere ventorum. Volitant noctuque, dieque
Sericidae. Novies ut Luna peregerat orbem
Omnibus apparet tandem procul Africa tellus.
Gurgite jactatis statio tutissima nautis
Spes bona nautarum (hoc dixerunt nomine patres)
Se capite extollit nemoroso, aperitque virentes
Oras, vitiferasque plagas. Consurgere remis
Adnixi hortantur socii, et clamore vocare
Optatam incipiunt terram, portumque patentem
Ingreditur puppis. Diuturno errore viarum
Fessae exjere Deae, et laeta tellure potitae
Instaurant vires. Epulis, lymphaque recenti
Navem onerant comites, et dulcia vina reponunt,
Quae sacris pressit manibus pater ipse Lyaeus.
Post ubi dissolvunt tuto retinacula portu
Littore diripiunt funes, et carbasa ponto
Restituunt, calidasque ratis praetervolat oras;
Deserit et Congum: at nautis calidissimus orbis
Impendet, quorum supra caput astitit ardor;

Zona etenim medio ferveſcit torrida coelo :
Languentem circum turmam calor occupat ingens ,
Immenſoque mari late immota unda quieſcit .
Incumbant cuncti remis , et caerula verrunt .
Praetereunt tandem ferventia ſidera . Laſſis
Denique conſurgit nautis Guinaea , virenſque
Arboribus portus ; flavoque Canaria baccho
Conſpicitur dives ; dilecta Madera Lyaeo
Exhibuit vinum nautis , carneſque recentes ,
Et panem , et nitidis hauſtas de fontibus undas .
Herculeas ſubeunt poſtes , ignotaque priſcis
Sericides intrant gaudentes limina ; ovantes
Et ſocii ſuperant Balearica littora tandem ,
Sardiniaeque ferax littus , littuſque Sicanum .
Poſt varios coeli caſus , pelagique procellas
Tunc Deus , ipſe Deus Zephyris afflavit amicis ,
Et ratis Adriaco vehitur levis aequore . Amoenas
Sericidae luſtrant oras , urbeſque marinas ,
Dein venere Atheſis felicia ad oſtia . Pinguem
Hinc contra terram pendentes carbaſa torta

Dedu-

Deduxere viri, illiſque alta nave repoſtis
Aptarunt malum, longos legere rudentes,
Remiſque adnixi proram traxere tenaces
Mittentes pelago dentes, puppemque ligarunt,
Aethiopeſque Deae curva potiuntur arena.
Tunc herboſa ſimul tenuere ſedilia Nymphae
Optata demum laxantes membra quiete.
At Genii, Auſonias qui urbes, campoſque tuentur,
Inceſſumque gravem mirati, habitumque Dearum
Certatim occurrunt laeti, Nymphaſque, ratemque
Hoſpitio excipiunt: fructus, quaeque Itala tellus
Producit dono tribuunt. Perquirere cuncti
Certabant, unde et veniat, quove acta carina
Tendat iter, quodnam ſidus, quae patria Divis.
Tum vero ante alias, praeſtantior ore loquuta eſt.
Aethiopas, Indoſque feros, Arabaſque peroſae
Fraudibus addictos populos, gentemque rapacem
Liquimus, et Serae patrias abdiximus oras.
Semina bombycum abducentes munera noſtra
Fugimus agricolas vili torpore jacentes,

Casibus et variis functae post mille pericla
Et coeli, et pelagi his postremum adlabimur oris;
Optamusque novas sedes, melioraque nobis
Sidera: sed Genii excipiunt his plura volentem
Profari verbis. Nymphae salvete beatae
Prisca Urbs, nec vestris fortasse incognita fastis,
Notaque Romanis, Thuscisque annalibus amplis,
Gaudet agro Verona, Athesis quam vortice curvo
Alluit: hanc regionem alacer, patiensque laborum
Accolit agricola, ingenio civesque sagaces:
Artibus ingenuis florent; mitissimus aer
Hic valles humiles simul, et juga plurima mulcet;
Hic vobis sedes apta, hic bombycibus aer
Dulcis. Cui Nymphae tum sic. Uno ore fatemur
Talia non audisse modo sine numine Divum;
Quapropter monitae felicia fata sequamur,
Vosque omnes comitesque viae, sociosque precamur.
Interea nautae educunt de littore puppim,
Quam Geniique, Deaeque simul laeto omine scandunt.
Certatim malis jaciunt retinacula ab altis,

Atque illis robusta Boum modo colla ligarunt,
Unde ratis curvo trahitur de littore pigra,
Jugiter adverso cui decursu unda resistit.
Jamque casas fugiunt constructas carice vili,
Quas posthac Venetorum elata potentia coelo
Aequavit, fluidasque industri cum arte paludes
Perdomuit primum, illasque ignota lege coegit,
His super imponens ingentia saxa, superba
Unde theatra peregrino de marmore surgunt,
Candentesque auro turres, et templa, Quiritum
Regales sumptus, formam simulantia, et artem,
Quid non vicit amor recti, et concordia Patrum?
Unde tot, et tantis operum superata miraclis
Natura obstupuit, seque altis mersit in undis:
Mox Silvae Laurorum apparent, inde salicta,
Populeumque nemus praetexens frondibus amnem,
Umbriferae et Platani ferientes vertice coelum.
Interea Nymphae confertas undique ripas
Arboribus lustrant, elatas turribus arces
Nautae praetereunt, aedes, et amoena vireta,

Fon-

Fonteſque irriguos. At noſtros denique Nymphae
Devenere locos, puppiſque his conſtitit oris.
Nec mora. Deſiluere Deae, Geniique ſequaces
De prora ſua dona tibi, Verona, ferentes
Semina Bombycum, quos educat Indica Morus
Sponte ſua, occultumque diu docuere ſaporem
Arboris, et ſuccum frondis, quo pabula guſtet
Gens nova bombycum flavum expletura laborem
Sericei, Italia unde ferax diteſceret auro.
Neglectas olim omnino, ſpretaſque coloni
Circum avidi Moros exquirunt quaque per arva:
Collegere novos fructus vitale daturos
Semen, quo felix arbos aſſurgat in auras,
Semen et ignorum laeti ſparſere per agros
Exiles plantas viſuri ſero nepotes.
Pan vero capripes, cultis qui praeſidet arvis,
Comperit et terrae naturam, pondus et aurae,
Sudorem vanum, et curas miſeratus inanes
Agricolas docuit Moris decerpere tortas
Radices, rectoque illas ſubſternere ſulco,

Cer-

Cernimus unde solo faciles frondescere plantas,
Quae de virgultis citius, quam e semine surgunt.
Sunt tamen antiquo, qui mora tumentia fune
Terque, quaterque fricant, donec se semina poris
Insinuent tumidis: gravidum tellure recondunt
Inde levi funem expectantes denique frondes,
Quae tarde veniunt. Hoc attamen experiendum his,
Quos juvat incertos naturae discere ludos,
Agricolis male conveniunt: nam talia nostris.
Si succo verum corrupto morbida Morus
Quandoque exturbata solum vitiaverit, illi
Tu male sufficies Mororum e corpore virgas
Si elicias: melius puro de semine natum
Virgultum, etsi foedatis, adolescere cernes
De foveis, illius namque salubrior humor
Crudae emendabit vitium telluris acerbum.
Providus haud tamen omnino aspernabere curam
Mororum, foecundo quae de semine surgunt.
Arbore de ingenti foecundum semen habebis,
Industri collecta manu si mitia mora

Sole ſub aeſtivo exponas, cum torridus orbis
Ferveſcit, donec ſucco exſiccata tenaci
Areſcant. Leviter digitis illa inde fricando
Deglubes facile tenuiſſima ſemina, humoque
Demittes pingui. Aſſurgent virgulta puſilla,
Molleſque emittent tenero de corpore frondes,
Quas vix aſpicies culto pubeſcere in horto
Depones inter plantaria, donec aperto
Sint credenda ſolo. Telluri impendite curam,
Arva parate animis, et ſpe praeſumite fructum.
Vomere ſi agricolae curvo tractabitis agrum,
Silveſter quamvis fuerit, manſueſcere diſcet;
Mororumque altas frondes alet ubere pleno.
Terra, fretumque immenſum, quod fere continet orbis,
Jam ſatis arma trucis late nutantia Martis
Suſtinuit, tandemque reduxit ad arva colonos
Laeta Ceres, mutavitque enſes vomere crudos.
At te juris amor patrii, quo ſaecla beata
Bojaridae ducunt, Themis ſanctiſſima, Legum
Unde vigor, Pallas, qua florent alta virorum

Ingenia, et virtutis amor, pax denique firma
Venturas Te inter bellorum ſoſpitet iras.
Poſthabito Martis ſtudio almas inter olivas,
Et virides inter lauros Thymbraeus Apollo
Magnanimo Auguſto vatum ſacra dona dicabat,
Dum Roma alta fuit: noſtras Deus ipſe Camoenas
Nunc Tibi ſacrabit: facilis mea ſuſcipe dona,
Parva etenim ſunt dona, Tuis tamen apta colonis:
Tu ſiquidem inſtituis populos educere Moros,
Vindelicoſque agros alieno munere ditas,
Argentoque ad opus gentes compellis, & auro,
Laetior unde fluit peregrinis frondibus Iſter.
Ipſe ego carminibus Mororum jura, modoſque
Complectens curae fortaſſe novae utile coeptum
Exèquar agricolis cythara cantare paratus
Primi magnum operis pretium, fructumque laboris.
Quae teneris primum ſedes ſit idonea Moris
Quaerendum. Coeli poſthac praediſcite morem
Cultores, habitumque loci, terraeque vigorem:
Quam patiatur humus curam, quamve illa recuſet

Inſpicite induſtres. Cunctarum peſſima, glaucae
Qua creſcunt Salices, Platanique graves, ſilvaeque
Populeae: ſatis apta foret, quae ad ſidera Quercus
Educit patulas, Ulmoſque, ſed aptior illa,
Quae Vites patri generoſo addicta Lyaeo
Foecundas faciat: Nymphas amat ipſe Lyaeus
Sericidas, Moriſque lubet, quod Vitibus aptum eſt;
Idcirco plantis opportunum elige campum.
Ut nimboſae Hyades primum coelo humida nobis
Solſtitia autumni referent diſpone colendam
Tellurem: quoquoverſus hanc dimove aratro,
Et recto produc, tranſverſoque ordine ſulcos.
Hirſutas valido ſentes avelle ligone,
Silveſtreſque herbas, dentatoque hurpice totum
Occabis campum, ſcrobibus quem divide poſthac
Alternis, coenoque illos ſaturabis opimo.
Haec ubi, brumalis Boreae penetrabile frigus
Digeſtam mulcebit humum, nocteſque rigenti
Algentes bruma arctabunt, pluviaeque reſolvent.
Vix aries tepidas cornu diverberat auras,

Et magis expanſo circum Sol volvitur orbe,
Eja age ſollicitus mordaci inverte ligone
Tellurem, raſtriſque herbam inſectare malignam.
Sparge fimum manibus plenis, glebaſque reſolve
Informes: confringe ſolum, nec parce labori,
Donec humus ſimilis cineri ſit pulverulentae,
Ac molles veluti anemones, violaeque ſerendae,
Narciſſique forent. Gravidis ſit matribus, oro,
Terra levis, prolem ne ingrato pondere gleba
Obruat. Expedies primum tua jugera: cultam
Complanabis humum, quam ſparges ſtercore craſſo,
Funditus ut pingui ſucco electum excoquat agrum.
Directos ſcrobibus ſulcos hinc divide apertis,
Quos pinguique fimo largus, putrique viarum
Pulvere perſundes. Cum vero nubibus imbres
Proſiliunt tepidi, & mulcentes leniter auras
Aſpirant Zephyri, & tellus genitalia poſcit
Semina, de nitida radices elice Moro,
Quas coges in foveas, multoque labore fovebis.
Caudicibus ſectis tellus verſanda ligone eſt.

Insta operi: has scrobibus fossis depone; secundam
Tres ulnae a prima sejungant: regula passim
Una sit haec, eademque tibi mensura sequentum,
Et pariter porcas, pariterque metabere campum.
In tumulos posthac directos erige sulcum,
Obruat ut tellus elato culmine stirpes,
Spemque renascentem foveat, coeptumque laborem.
Quantumvis opus ingemina simili ordine: plures
Si fuerint matres, natos a stipite plures
Educes: sed coeptae indulge regulae in unguem,
Ut tibi Mororum citius plantaria crescant.
Cultum ubicumque locum vallabis sepibus altis.
Agrestes tribulos, hirsutos congere vepres,
Providus unde tuum circum tuearis agellum:
Sic genus omne boum arcebis, pecudesque tenebis,
Ne teneras frondes discerpant dente rapaci.
Namque venenato veluti mucrone lacertum
Si humanum peteres, foret insanabile vulnus,
Naturaeque, herbisque simul spes nulla maneret,
Quippe artus sensim virus triste occupat omnes;

Haud

Haud aliter pecudum indigno morſu lacerata
Germina Mororum languent, et protinus humor
Funditur internas infectus ad uſque medullas,
Unde jacent paſſim viduum infoecunda per agrum.
Quae ſiccam nutrit terram, quae temperat imbres
Cunctarum dives rerum natura creatrix
Aſſidue adſit amica tibi, faveatque labori,
Dîque, Deaeque juvent orituras omine Moros
Propitio, & glaciem avertant, triſtemque pruinam.
Nympharum, Dryadumque chorus permulceat auras,
Et Zephyros moveat, pluviaſque per aethera lenes.
Vermiculos cohibete malos, tineaſque doloſas
Vos quoque capripedes Fauni: gens lurida, cultis
Gens inimica agris, duris inviſa colonis
Peſte gravi foedat campos, et devorat imas
Radices, perditque orientia germina morſu.
Tende manus ſupplex, doniſque precare feraces
Et Nymphas, fauſto ut ſervent tibi numine plantas.
Jamque celer Taurum conſcendit Apollo micantem,
Et rapido curſu mites praetervolat auras,

Et

Et quaecumque ſuum ad munus genitalia poſcit
Semina telluris. Surgunt de palmite gemmae,
Foecundaque novi revireſcunt arbore flores,
Matribus hinc teneris primam pubeſcere prolem,
Et raptim terra cernes aſſurgere germen.
Hic ſudor, labor hic ingens, hic ſedula cura.
Haud mora: cum ſubito Thysbeïa pullulat arbos,
Naſcentes intra frondes circumfode parvas
Sollicitus caveas, terra ut rimoſa cadentes
Ebibat intus aquas, humoremque ingerat imis
Stirpibus, atque animos plantae a radice bibaci
Extollant. Herbas edet ſine ſemine natas
Pingue ſolum; Loliumque nocens, agreſte Papaver,
Verbaſcum, Cythiuſque gravis, Calaminthaque amara,
Malvaque cum Tribulis, Urtica, et peſſima Lappa,
Et gramen creſcet meliori uligine paſtum:
Nata recens arbos tot cederet hoſtibus acta:
Idcirco marram exerce, manibuſque nocentes
Sollicitus divelle hoſtes. Nova ſidera Titan
Interea intrabit Geminos. De ſtipite matres

Jam

Jam fruticant paſſim: ſurgit jam vivida proles,
Quae a radice nemus creſcenti germinat ingens,
Oſtentatque operis pretium, fructumque laboris.
Qualiter elatus fornacis culmine fumus
Apparet primum tenuis, mox vortice in auras
Increſcit duplici, triplicique augetur eundo,
Sic itidem denſas cernes adoleſcere frondes:
Quapropter nimio natorum pondere feſſae
Debita radices illis alimenta negabunt,
Quos medio paſſim aſpicies langueſcere campo
Elige de ramis octo, diſcerpe minores
Matribus e cunctis: proli ſic ubera abunde
Sufficient illam meliori humore fovendo.
Dum Cancer, calidusque Leo ferventibus urget
Mortales auris, tenueſque per aera nubes
Congerit, a ſicca unde acres tellure vapores
Tolluntur, tenueſque ſimul glomerantur, et inde
Praecipitant cruda concreti grandine nimbi,
Qui ſegetes populantur, agros, curaſque colonum;
Tunc validis ſuperos votis, precibuſque movere

Eſt opus, ut rabidae repreſſa grandinis ira,
Foecundo plantas humectent imbre tenellas,
Quae veluti a molli pendentes ubere matrum
Nati aetatem praevenient, annoſque tumentes.
Succedent alii abraſis a ſtipite ramis;
Attamen electos vigilans ſerva, amputa ineptos.
Eminus hinc illos cernes educere frontem.
Quae ſeſe trudunt medio de cortice frondes
Nunquam luxuriare ſinas; ſed ſaepe magiſtro
Pollice carpendae: Falcem prohibebis aduncam;
Lactea dum Morus tenero de cortice frondes
Emittit primas, formidat ferrea falcis
Vulnera. Cum referet quadrigam Virgo diurnam,
Utere mox raſtris, validoque incumbe ligoni:
Verte cito glebas, extirpa funditus herbas,
Crinibus ut coelo flavis Aurora refulgens.
Alma parens lucis nocturno ex aethere lentas
Molliter aſpergat radices rore feraci.
Humida cum noctes aequabit Libra diebus
Paulatim languens natura, annuſque ſeneſcet,

Et plantis deerit ſenſim vegetabilis humor;
Languidus humor enim illas, aegraque vita fovebit.
Tunc tibi nulla quies: glebas, agrumque fatiga,
Finde iterum ſulcos ſtirpes prope virgultorum,
Quas coeno, tenuique fimo ſaturare memento.
Effoſſis ſcrobibus dextris hinc, inde ſiniſtris
In tumulum tellus conſurgat, et incubet altis
Matribus. Interea brumali Scorpius aſtro,
Arcitenenſque furens Ulmis, et Vitibus omne
Decutiet folium. Caper, et gravis Amphora noctes
Producens rigidas, glaciem, duramque pruinam,
Algentesque nives, hyememque Aquilone vocabit.
Putre lutum vero tellurem frigore duram
Mulcebit ſimul, et radices inde fovebit.
Ac veluti navis jactata per aequora ab Auſtris
Ingreditur portum: feſſus fluitantia vela
Deducit nauta, et funes componit in orbem,
Egreſſique viri exoptato littore gaudent,
Aequoreoſque canunt errores carmine dulci,
Tranquilloſque dies ducunt, atque otia carpunt

Dudum expectata laxantes membra quiete,
Dum Zephyri rurſum ſpirantes vela repoſcant;
Haud aliter raſtrum, marram, curvamque repone
Falcem. Declinans glacialem frigoris iram,
Caſtaneas fumanti agitatas igne camini
Divide cum natis laetus, cum conjuge cara:
Utere concreto lacte, utere melle repoſto,
Et veteri praebe ſpumantia pocula baccho.
Non exi e laribus, tepidos nec linque penates:
Sic Boreae rabiem poteris, ventoſque minaces
Fallere, et ad multam ſomnum producere noctem;
Quin etiam levibus terram pulſare choreis
Fas erit, et voces perculſo reddere ſiſtro
Auditas, pueroſque iterum recreare Lyaeo.
Dum vero Piſces hyemalem ex aethere curſum
Abſolvunt, notis compone manubria raſtris,
Runconem exacue, ſcabra rubigine marram
Providus abſterge, poſitumque reſume ligonem.
Jamque anguis mites auras, Soliſque teporem
Nudatus veteri liventia tergora pelle,

Delibans

Delibans primus caveis, luſtriſque relictis
Teſtatur reduces veris redeuntis honores.
Tunc opus eſt aurae inverſas oſtendere glebas,
Saevitieque hyemis maceratum vertere campum.
Telluris primum faſtigia ſumma ligone
Aequabis ſulco: coenum confunde ſepultum
Exteriore ſolo, quod raſtris inde fatiga,
In rectam donec ſalebroſum aequaveris agrum
Planitiem. Recto geminos tunc tramite ſulcos
Duc matres circa: hinc virgas torquebis in arcum,
Quem patulis commiſſum foſſis cogere tractus
Eſt opus ad longos. Preſſae propaginis arcus
Expectant ſulcum, et vivam plantaria terram,
Hinc ſextam campo gemmam ſubmittere oportet.
Indulge ordinibus: dextros, ramoſque ſiniſtros
Huc illhuc aeque diſcernes limite quadro,
Matribus hinc totidem culta tellure ſubactis
Octo aderunt nati, ſimilemque metabere campum
Sollicitus reliquis; tunc ſummo margine binis
Effoſſis ſcrobibus tolles utramque viarum

Partem, unaque tuum quadrabis lege laborem,
Sic facilis vires tellus dabit omnibus aequas.
Tramite dispones Moros non secius omnes,
Ac certans bello immani cum saepe Borussus
Explicat instructa longas legione phalanges,
Directasque acies format; tunc agmen aperto
Stat campo, et paribus late vix fluctuat armis;
Sic patulo dederis campo plantaria solers,
Cunctaque erunt paribus spatiis divisa viarum.
Cum vaga Cecropiis primum discedet Hirundo
Finibus, et pelagi tepidas praetervolat undas
Hesperias visura casas, nidosque relictos,
Jucundosque dies referent, pluviasque Favoni
Spirantes, stratae tumuli sub tegmine matres
Mororum dudum exoptato humore madebunt,
Et frondes sensim attollent a stirpe tenellas,
Quae forti coalescentes radice parentum
Vitali fibras succo, tenerasque medullas
Expandent, summos unde utilis esca meatus
Irrigat, ac veluti exhaustam cava cohclea in auras

Tollit

Tollit aquam. Plures nitido de cortice gemmas
Producet Morus ſucco ſaturata feraci.
Virgultis vero nimium ne crede ſuperbis,
Quin ſcindes eadem caeſim a propagine ſumma,
Ut nulla in toto conſurgant amplius agro.
Naviter hinc vigiles nati virgulta reciſa
Faſciculis aptent, quos intra tecta reponant,
Et plenis referant calathis ſordeſque caſarum,
Pulvereumque viae limum, quem injicere truncis
Eſt opus abraſis, validis qui viribus aucti
Extendent late creſcentia fila per agrum,
Plantamque extollent ſenſim a radicibus imis.
Cum Philomela ſuam a viridi vocat arbore Prognem
Communem repetens moerenti gutture caſum:
Cum pecudes pratis laſcivae munera nota
Exercent Veneris, denſiſſima pullulat arbos,
Et natura movet foecundum a ſemine ſuccum.
Vulneris expertes primo tum germine ſectis
De virgis gemmae pubeſcent. Ordine longo
Hinc tenerae exibunt frondes, quas creſcere paſſim

Lacteo-

Lacteolumque caput cernes protendere in auras,
Ac veluti foetus informes fingit in artus
Ursa suos, linguaque levi illos sedula lingit,
Persecti donec referent nova lumina mundo,
Haud aliter graciles Moros, rastrisque, manuque
Assidua pius ipse coles. Defende tenellas
Frondes, crescentesque male a radicibus herbas
Deturba, flores tellus ne ingrata malignos
Educet. Exiguos digitis decerpe remissis
Ramos, ut tantummodo singula proferat arbos
Majorem. Sicut plures enixa lycisca
Si interdum catulos pleno licet ubere cunctos
Sustineat, nati foedo squallore rigebunt
Tergore deformes, haerebitque arida pellis
Ossibus incurvis, deeritque his robur avitum,
Unde minas pavidi metuent, vocemque molossi:
Si tamen avulsis aliis praestantior unus
Pendeat uberibus, jactabit robur avitum,
Et rictu horrificum hunc metuent, et voce molossi,
Sic ramus pariter, qui altus supereminet omnes,

Foecun-

Foecundae paſtus vitali humore parentis
Fortior augebit frondes, tolletque ſuperbus
Cervicem, et quamvis gracilis, tamen arboris umbram
Ingentis late ſternet. Crepitantibus Auſtris
Leniter, et pluviis tepido labentibus imbre
Protendunt ramos aurae, quos aethere Phoebus
Erigit a puro. Vix binum expleverit orbem
Cynthia, proſpicies circum ridentis adultam
Spem campi, audaceſque ſolo conſurgere virgas,
Germinibuſque novis miti colludere vento.
Tu marra campum verſa, tu frange ſupinas
Hinc glebas: raſtro conjux, natique tenellis
Divellant herbam digitis, ut ventilet aura
Nil niſi Thysbaeas frondes. Ceu ſaepe magiſtri
Solertes ſueſcunt pueros huc flectere, et illuc,
Atque illos aequi ſpecie formare, et honeſti,
Virtutiſque viam, faciemque oſtendere recti,
Nunc ferulam inviſam tractantes, ſaepe monentes:
Cereus hos animus patitur quodcumque doceri;
Impiger haud aliter dociles tu dirige virgas,

Et So.

Et Solem, coelumque arrectas coge tueri,
Ne indocili pronam flectant a ſtipite frontem,
Durius unde foret curvas ſuſtollere plantas.
Si crudo curvetur iners arbuſcula ab Auſtro,
Roboreo hanc vallo fulcire memento: minaces
Sic Morum contra ventos durare docebis,
Arrectamque ſolo coges attollere frontem.
Glauca ſalix illam conſtringat vimine lento.
Quot gemmae Mori turgebunt parte ab utraque,
Tot pariter frondes creſcent, totidemque ſubibunt
Et frutices: verum hi ſurgenti debita plantae
Imminuent alimenta, igitur levioribus illas
Decuties digitis: caveas tamen ulla cicatrix
Ne laceret librum, namque immedicabile vulnus,
Immatura licet, flammis arbuſta voveret.
Jamque Coturnices ſulcantes aera pennis
Ut primum referent reditum, terraſque reviſent
Heſperias, ſiccumque Canem, plenamque ſequentes
Aeſtatem augebunt late ramos, frontemque tumentem
Attollent Mori: prudenti tu attamen omnes

Scir-

Scirpicula obtundes, ut te cum vertice tantum
Aequent. Interea attractus radicibus humor
Notas aſcendet fibras, gemmaſque ſupremas
Tentabit, compreſſuſque acri vulnere ſeſe
Altior extollet, curſumque revertere ineptus
Uvidulas rumpet gemmas utrimque tumentes,
Et ſenſim extrudet tenero de cortice ramos.
Non aliter tellurem cum acrior aeſtus hiulcat
Prata rigaturus tenuem perſaepe colonus
Praecludit rivum; modice primum emicat unda,
Et leviter laxat curſum: tumefacta moratur;
Sed valvis qua interclusis retruditur altus
Ancipiti rivus circum ſe vortice volvit,
Denique contiguas turgenti gurgite ripas
Garrulus exſuperans flores circumfluit aegros,
Pratumque inſtaurat, languentemque erigit herbam.
Frondibus eductis ſimulabunt arboris altae
Hinc virgae formam: effundent cervice tenellas
Inde comas, nitidoque e corpore brachia pandent:
Brachia velle tamen rectas erupta per haſtas,

Ut melius summo crescant de vertice crines,
Ramosque attollant teneros, umbramque novellam
Sustineant plantae. Interea ferventior annus
Torrebit campum, et paulatim languida Morus
Deficiet. Tum imbres precibus, pluviasque vocare
Incipies. Sicca ac veluti qui febre laborans
Optat aquam, linguamque cupit mulcere perustis
Faucibus haerentem: pateram bibit ille rapaci
Ore redundantem, et simul ebibit ille salutem;
Lenibus interfusa comas sic imbribus, ante
Demissas Morus frondes evolvit in auras.
Stridentes cohibe tenebroso in carcere ventos,
Aeole, ne teneras immani pondere plantas
Incurvent, ramisque novos praedentur honores.
Interea agricolae madefactum vertere marra
Incipiant campum, rastroque aequare tenaci,
Ne immodico tellus ardore coacta suavem
Respuat humorem: nimium fatale tenellis,
Juppiter! exitium arboribus, jacturaque acerba;
Tu male nascentes frondes decerpe nitenti

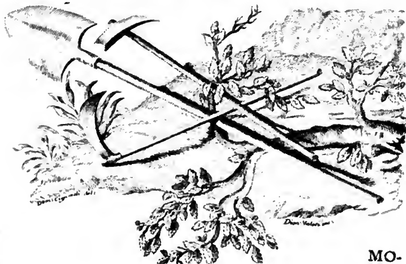
Cortice; de Moris frutices tu diripe inanes,
Sic late crefcens majorem arbufcula filvam
Augebit. Totum te haec fedula cura fatiget,
Dum tenuem longa noctes caligine vincant
Titanis lucem, et pallentia frigora campis,
Arboribufque Aquilo frondum difcerpat honorem.
Cum triftis comedens corrupta cadavera cornix
Praedicit miferis rigidum paftoribus annum,
Et deteftatum frigus, crudamque pruinam,
Tum teneras fulco radices detege recto,
Quas intra cinerem largus jactare memento,
Cui mifce veteri lignorum quidquid acervo
Reftiterit pluviis corruptum, atque aere aprico;
Inde fcrobes foliis confertos verte, lutoque
Transfoffo fulcos aeque compone novellos.
Congeftam circa matres cumulo aggere terram,
Quae exiles plantas glacie redeunte fovebit.
Fragmina ariftarum, feftucas congere putres,
Quifquiliafque leves, quae aura iactantur inani,
Et tenues fpicas, grano quas area dives

 Sejun-

Sejunxit pingui, quaſque horrea plena recuſant.
Prodigus his operi ſurgentia culmina, canae
Ut labefacta evaneſcat vis cruda pruinae,
Stercoris atque tepor radices nutriat arcens
Saevitiem nivis, atque inſtantem frigoris iram.
Interea poſita poteris requieſcere marra,
Sudatiſque modo curis imponere finem.
Sit vero natos tibi ſedula cura docere
Mororum leges, praeceptaque tradere noſtra,
Dum conjux dilecta, ſimulque puella camino
Innixae obſcuro libratum pollice torquent
Fuſum fallentes diuturno frigore noctes
Ingratas nimium. Haec olim didiciſſe juvabit;
Nam pueri creſcent; cum ipſis quoque cura adoleſcet
Augendi Moros, quorum inde fruere labore,
Sericeis etenim ubertim ditabere donis,
Cum matura toris jungenda puella marito
Expoſcet dotem, late cenſu auctus avito
Impiger immodicae expedies impendia dotis,
Atque ſequuturum Martis victricia ſigna

Tu

Tu galea poteris natum, phaleriſque ſuperbis,
Quadrupede inſtruere inſigni, et fulgentibus armis.
Ut viridis primum flores producet aprilis
Aſſidue teneras ſolers noto ordine Moros
Excole, quod perages donec Sol expleat orbem.
Aſt ubi ver quartum nobis traduxerit annum
Matribus haerentes dudum mox carpere plantas
Incipiat cultor, campiſque exponere apertis.
Tu tamen incoepto vigilans non parce labori,
Nec turpi ſquallere ſinas rubigine marram.
Saepe tenax raſtrum tracta, perſaepe ligonem,
Ne parere tibi tellus neglecta recuſet.

MORORUM

LIBRI III.

LIBER II.

LIBER II.

Actenus, ut flores, munitas ſepibus altis
Morerum virgas, ſugenteſque ubera matrum
Diximus: at matrum ereptas de corpore plantas
Nunc canere incipio, et ſparſas per aperta locorum;
Alma Ceres, quae ruricolas, agroſque tueris,
Parva quidem poſco, campeſtribus adnue coeptis.
Tu unica ſpes miſerae Italiae, tu numen amicum
Nunc nobis ſuperes. Poſtquam lacrymabile fatum
Res Italas fregit, veterique furore parentum
Inclyta regna olim ſummam traxere ruinam

(Insontes luimus discordis crimina Romae)
Palladis, et Martis patriae cessere coronae,
Qua reges Italo vivebant numine laeti,
Qua gentes quondam Ausonia ditione coactae
Parebant nobis. Artes abiere vetustae,
Atque alios peperere procul sibi Maecenates,
Qua populi inculti, et turpi caligine mersi
Degebant, habitumque rudem, moresque gerentes
Barbaricos. Sed, proh pietas! proh dedecus ingens!
Tot vicibus, fatisque diu crudelibus acti
Et belli, et pacis morem modo, juraque coeci
Illorum sequimur, vestemque imitamur, et artes.
Alma mihi Pallas, quaeso, succurre canenti,
Si Italiae numen vivis, spesque unica nostrum,
Te incoepti numen cursus, comitemque reposco.
Hic quoque Pierides, dum agrestia munera tracto,
Ferte pedem, facilemque mihi concredite avenam,
Quas curas Dominus Moris impendat alendis,
Dum expedio, et durum agricolis propono laborem,
Mororum varias leges, moresque docendo:

Ter-

Tertius exactis binis ut venerit annus,
Anguſta horreſcunt tumidae plantaria Mori.
Arva igitur rimanda tibi, explorandaque tellus.
Circumquaque locos ſtatues, queis vere novellae
Sunt committendae plantae. Qua forte negarit
Uberiorem agris ſuccum natura, fluentes
Cum deſint fontes, elato, qui aggere circum
Deducti ſejungant arva propinqua, vetuſti
Securo ſtatuere atavi pro limite ſepes
Dumoſas, illaſque attrito tramite circum
Clauſere, et paſſim praegrandia ſaxa locarunt,
Vel laetae Cereri, ſummove dicata Tonanti,
Quae agricolas moneant tardos, pecudeſque rapaces,
Mollia ne ruris laedant ſata dente maligno,
Abſtineantque avidi pariter robuſta coloni
Plauſtra: tamen Cereri melius quam frigida ſaxa,
Atque Jovi potius ſolers pro limite inerti
Mororum quoquo verſus juga longa ſacrabis,
Quae a veſtris alios ſejungant finibus agros,
Non minus ac ſteriles ſepes, cippoſque rigentes

Innocui agricolae, fugient revirentia ſigna.
Declinans igitur campi de margine paſſus
Tres unca foveam marra tu conſode apertam,
Et quinis latam, pedibuſque metare profundam
Trinis, et paribus foveis tua jugera cinge.
Inde peragrabis campos. Solertia partes
Non fugiat vacuas arvorum; quo incipit altus,
Deſinit et ſulcus: quo autem verſura patentem
Dividit ultima agrum caveas circumfode ſolers
Margine depreſſas quoquoverſus bipedali,
Et quinque emenſas ulnis has parte ab utraque
Quadrabis ſcite. Nunquam te glarea cruda,
Non te calculus exanimet. Thysbaea lapillos
Arbor amat tenues: radices quippe meatus
Petvadunt citius: tellurem horreſce paluſtrem,
Argillamque albam, haec Moris alimenta negabit,
Irritus unde labor. Per paſſus divide ſeptem
Has alternatim, et ſemper lege utere eadem.
Effoſſis circum caveis ſimili ordine te ultra
Non labor urgebit durus, non improba cura:

De-

Debita ſed tandem requies tibi, et otia reſtant.
Frigidus interea Arctophylax, Cynoſuraque coelo
Lucebunt medio revehentes frigora nobis,
Concretaſque nives Aquilone, truceſque pruinas.
Hae tibi pro raſtris, marra, curvoque ligone
Indomitam, ſuperaſque effoſſam nuper ad auras
Incipient noctu tellurem arctare, dieque
Praepingues nebulae, et demiſſior aura reſolvet,
Reflexoque illam penitus Sol lumine quaeret
Exiguum peragens hyemali ſidere curſum,
Et Boreas, Scythicoque ruentes carcere venti
Spirabunt pariter, cineri unde ſimillima ſicco
Mutata tandem facie miteſcere diſcet.
Sic Sole, et bruma, ventiſque exercitum, et imbre
Triſte ſolum, et marra nondum tractabile vires
Acquiret, calidiſque nitris, et ſalibus auctum
Fertilis Eridani pingues imitabitur oras.
Ut vero feſſis paullatim mitior annus
Jucundam coelo referet mortalibus auram,
Gramineis ſternes glebis, ligniſque vetuſta

Exesis macie; et stipulis cunabula Moro
Constituenda novo. Nunquam a regione remota
Abducas plantas. Dispar natura locorum
Saepe refert multum: virtus non omnibus agris
Una. Ideo agresti Moros, quas pectine vestris
Plantandas dixi campis, sub sidere vestro,
Et vestris etiam velim plantaribus ortas,
Ne ignoto in campo direptae a matre fatiscant.
Sic terris Morus patriis assueta superbas
Attollet frondes. Divelle a stirpe parentum
Lacteolas virgas, runcaque, manuque remissa,
Ne duri perdat radix discerpta laboris
Fructum. Quos illae spectant in cortice ventos
Signabis: quascumque suis obvertere oportet
Astris, ut vento cunctae reddantur eidem,
Cui prima a teneris dudum consueverat aetas.
Ut vero graciles superae tu ostenderis aurae
Radices primo correptas vulnere multa
Involues palea, aut hirsuta carice, molles
Ne lacrimas forsan vitales sorbeat aer,

Ma-

Maternoque ſinu Morus divulſa laboret.
Sterne itidem foveas pingui laetamine apertas,
Hinc leviter prolem campo depone ſerendam.
Molle capillitium, trifidaſque aptare memento
Radices leviore manu, ne forte retortam
Collectae in ſpiram vegetantes altera motus
Comprimat alterius. Confertas gramine glebas
Injice: ſollicituſque omnes craſſa occule terra,
Laxius ut radix diffuſa vagetur in agro.
Qualiter in ſeptis olim a cervice tenellas
Truncaſti Moros, iterum praecide ſuperbam
Caeſariem, ut tantum videatur inutilis haſta,
Nec patiare illam erecta te excedere fronte.
Vertice enim obtuſo plures revolubilis humor
Extrudet ramos, cui ſe via libera fibris
Explicat, internos circum undique dum irrigat artus.
Septeni paſſus ſpatium ſint inter utramque
Plantam, et per ſeriem ductim ſic pergito totam,
Donec opus peragas, et Motorum juga longa
Conſtituas; eadem in caveis ſit regula quadris.

Inde ſolo Moris commiſſis parte ab utraque
Congeſtam ſubito raſtris diffundere terram
Curabis, tumulus, clivuſne appareat ullus.
Imporcabis humum ſtirpem prope virgultorum,
Per ſulcos Morus ſenſim ut radicibus actis
Laeta comam citius molli de vertice mittat.
Attamen apricos late qua glarea campos
Arefacit, volitatque levi qua pulvere tellus,
Sunt quibus eſt uſus campo committere Moros
Ut primum autumnus declinat frigore victus.
Quiſque ſuis agitur cauſis, et mente movetur;
At mihi non equidem eſt eadem mens, namque furorem
Horreſco nobis inſtantem Erymantidos Urſae.
Excitat haec Boream e Riphaeo littore crudum,
Qui noſtris ſaepe incumbens regionibus imbres
Hibernis glomerat nivibus, terra unde coacta
Illico duritie Garamantica marmora vincit.
Ubere tunc Mori avulſae, dulcique parentis
E gremio, nuperque ingrata ſede repoſtae
Oppetere aut mortem miſerae, aut tabeſcere diſcent.

Ver tamen ut Zephyris hyemales temperat auras,
Haud dubites tepido Moros deponere campo.
Haec etenim moneo campis expertus avitis
Bis ſenos lapides noſtra diſtantibus urbe,
Atque tuis totidem munitis, Mantua, muris.
Mantua pulchra nimis, nimiumque exercita bellis,
Quam propter crebro Auſonidae exarſere cruento
Marte, atque Eridanus rorantes ſanguine fluctus
Scuta, viros, galeaſque minax traduxit in aequor.
Qua campos vero inclementior aura coarctat,
Et rigidis cogunt terram aſpera ſidera ventis,
Qua colles ſurgunt, qua attollitur ardua montis
Ora, cave nimis elato ne vertice Mori
Aſſurgant; coenum manibus tum ſuffice plenis,
Sic crudam mulcebis humum, ventoſque furentes
Vinces, quodque pati indocilis natura recuſat,
Arte emendabis: qua non patiuntur aratrum
Acclives montes late circumfode marra
Tellurem; crebro glebas inverte ſupinas,
Sollicituſque herbas dentato diripe raſtro,

Ingentes pleno unde educes vertice Moros.
Qua nebulas vallis ſqualentes ſuſcitat, altam
Erige ſupra alias Morum, ut procerior aura
Vividiori educta altos a vertice ramos
Fundat, & umbriferis foliis onerata vireſcat.
Plurima te poſſem veterum praecepta docere,
Irrita ni nobis longa experientia paſſim
Feciſſent. Quidnam creſcentis cornua Lunae
Cum Moris? quidnam cum plantis aſtra ferendis?
Dum Zephyri leviter ſpirant, dum nubila circum
Humida vere novo pendent, ſatio optima Moris.
Lunares igitur fruſtra ſpeculabere motus.
Religio haec ſatis illuſit veneranda parentum
Saecula; mens ſiquidem has leges humana abolevit
Docta modo certas rerum cognoſcere cauſas.
Quae volucrum roſtro labuntur mora loquaci
Silveſtres inter dumos, tribuloſque rigentes
Illaqueata diu latitant, at denique frontem
Suſtollunt viridem nullo cogente colono.
Tunc labor impendendus erit, tunc provida cura

Namque manus vigilis cultoris avara vocatur,
Ut crescat ramis arbos ingentibus aucta.
Quas passim vero tellus imitata novercam
Non aluit tenues intra plantaria virgas,
Tu sulcis indistinctas compone profundis,
Illasque in morem curabis texere sepis,
Quae a flava tauros segete, et pecus omne tenebunt,
Atque ministrabunt primam bombycibus escam.
Attamen ut densae crescant, sunt falce putandae,
Vix omnes uno superent ut pollice fundum.
Vepribus, et tribulis illas tutabere acutis,
Lacteolo donec jactent a vertice frondes,
Altius et validis se extollant viribus auctae.
Non duram stupidus marram, non neglige aratrum;
Saepe labor marrae, totidemque iterandus aratri,
Graminis ut penitus pereat genus omne nocentis.
In morem sepis nulla cohibente bipenne
Tu virgas sine lege sines silvescere. Binum
Ut reduci Phoebus cursu traduxerit annum,
Illarum pedibus lucentem impinge securim

Funditus a terra, et solers virgulta recide,
Unde habeas vallos suffultis vitibus aptos.
In septis tenerae plantae, laribusque propinquae,
Dum intactae vivunt, crescunt; non morsibus hoedos
Vulnificos metuunt, jactantes cornua tauros
Ignorant, immo felicia tempora ducunt,
Seps avidas etenim pecudes secura coercet.
Ut primum vero campo creduntur aperto,
Insurgnnt hostes illas sine more petentes.
Quapropter veluti miles visurus in armis
Hostes induitur lorica, ocreisque refulget,
Aeratoque micat clypeo, galeaque superbus
Eminet, haud aliter Moros, queis tanta pericla,
Impendent, quas tanta urgent discrimina coeli,
Armis cinge suis. Calamos decerpe palustres
Congere limosa paleam cum carice mixtam,
Illisque obduces plantas, triplicique ligabis,
Sed lento nexu, nodus ne strangulet intus
Arboris humorem. Cortex renitebit opertus,
Crudelemque hyemis glaciem, Solisque retundes

Ardo-

Ardorem. Nudae ſint vero a vertice plantae,
Ne gemmae lateant oriturae. Vomere taurus
Ingemat impoſito, qui operis modo dividat ingens
Tecum onus: at querulum multa vi pronus aratrum
Trude: octo ſulcos produc recto ordine: primo
Succedant alii, atque labor ducatur in orbem,
Uſque novis ſulcus dum plantis incubet altis
Parte ab utraque: tamen ne extremo vomeris axe
Delibes truncum, vehementi voce coerce,
Atque manu retine tauros: innitere ſtivae
Oppoſitae, aut potius ramus tibi corneus adſit
Flexilis, atque virens, laevis, longaque medulla
Sciſſus, quem medium temoni infige recurvo,
Innixuſque humeris illum torquebis in arcum,
Extremae; donec partes figantur eiſdem
Spinis, queis orbes ſtridentes axe tenentur.
Hac ratione tuis mordax cohibebis aratrum
A plantis. Recto forſan ſi e tramite quaedam
Declinet, facili pronas mox erige dextra,
Atque doce ſolers cunctas conſurgere rectas,

Ut primas, medias, et quae sunt parte locatae
Suprema pariter sic linea dirigat una,
Ut resono mittas nervo si forte sagittam,
Ipsa volans nullam tenui vel vulnere tentet.
Quod doctus recta in fovea, quoque perfice ubique
Sparsis in caveis, summo qua margine campus
Definit; hic etenim quoties iterabis aratro
Versuras flavae disponens jugera messi
Arboribus cultum renovabis vomere eodem.
Diruta Mori inter veterum coementa casarum
Figere radices gaudent: nam fervida nitro,
Macerieque tepens fervescit terra, fovetque
Ubertim plantas, tumido quae vertice in auras
Se extollunt citius, majoraque brachia pandunt.
Non his, quaeso, locis dubites impendere curam;
Illa tibi magno referet cum foenore fructum.
Qua bobus surgit praesepe, domusque colonis
Fige etiam Moros: aliis procerior umbram
Eriget hic arbos; radios arcere parata
Aestivos Solis pueris umbracula sternet,

Et

Et natis, castaeque uxori dulce levamen,
Anxia cum repetet maturae tempore messis
Patria tecta, diu querulo luctantia nato
Ubera suppositura, escaque alitura relictam
Mane novo sobolem. Haec puerilibus oscula plena
Blanditiis miscebit, et ipsa labore diurno
Fracta instaurabit vires, reducique marito,
Et bacchum, cereremque, dapesque apponet inemptas.
Sic ambos mensa, et viridis solabitur umbra.
Ah pereat quisquis, tranquillo ruris amore
Posthabito, curas, fallacesque urbis honores
Laudat, et indomitum fastum, sequiturque tumultus
Urbanos. Felix qui rure tenetur avito,
Namque boves, Mori, segetes, vitesque feraces
Delicias faciunt domino cum foenore magno.
Hic nunquam domina obsequiis pertaesa vetustis
Te imperio miserum exercet, pax candida floret,
Hic pacem Zephyri lenes, volucresque loquaces
Nocte dieque canunt, et rustica munera laudant.
O fortunatus patrii si norit arator

Divi-

Divitias ruris. Fructus gratissima tellus
Educat, et facili victu respondet avaris
Agricolis. Tranquilla dies hic praeterit, et nox
Nescia securos agrestum fallere somnos.
Sed jamjam ramis, foliisque domestica Morus
Luxuriat plenis, foecundaque pabula Eois
Vermibus ante alias offert, maturaque mora
Suppeditat pullis, gravibusque abdomine porcis.
Sic illi crescent, hi ingentia tergora circum
Carne saginata augebunt. Tibi pinguior esca;
Cum durescet hyems glacialibus horrida brumis.
Qua vero tellus salebrosis aspera saxis
Frugiferam haud patitur cererem, bacchumque recusat,
Et cicer educit raro, vilemque lupinum,
Optima turgidulis Moris cunabula habebis.
Illa ferax Moris, illa experienda colonis.
Candida glarea amat Moros: hinc vivida radix
Plantarum lapidosa Soli per viscera reptat;
Ac veluti dux ingenti persepτus ab hoste
Explicat invictas turmas, et fronte phalangem

Qua-

Quadruplici format, ſpatioſoſque occupat aequis
Ordinibus late campos, aciemque metatur:
Non aptos cereri ſimili ſic lege per agros
Plantabis ſolers Moros juga recta viciſſim
Producens, aeque ut paſſim arbor ab arbore diſtet.
Thysbaeis totum foliis ſilueſcere campum
Tu coges, crebro ſi invertes vomere ſulcos,
Si terram nunquam enervabis ſemine iniquo,
Et gramen toto haud patiere vireſcere campo.
Quod tibi rara ceres ſaxoſa ſede repoſta
Abnuerit, referent ingenti foenore Mori.
Non procul e laribus foſſam circumfode latam.
Hic frondes nemorum diſcerptas frigore hyberno:
Hic tectis paſſim quidquid tua filia verret,
Semeſas epulas bombycum, hic aggere ſordes,
Quiſquiliaſque, furens quas jactat ab arbore ventus,
Hic tenuem miſce paleam cum ſtramine molli,
Unde calor Solis, ventus, pluviaeque cadentes
Conficiant intus tepidum laetamen, ut inde
Ferveat in cavea, et vitalem arentibus agris

Suppeditet ſuccum, et quod glarea cruda recuſat
Sufficias, Moruſque altum protendat in orbem
Ingentem formam, frondem bombycibus Indis
Germinet, et patula ramorum exuberet umbra.
Qua ſteriles intra campos via publica curſum
Exhibet, haud pereat neglecto margine tellus;
Aſſurgant igitur Mori decora alta viarum:
Parte ab utraque tibi virides deponere plantas
Præcipio, et paribus ſpatiis juga ducere longa.
Grata viatores feſſos ſic umbra levabit,
Dum Canis aeſtivos accendit torridus auras:
Sic Dominus late cenſum ditabit avitum,
Cum nova guſtabunt bombyces pabula adulti.
Advena cum linquens concretas frigore ſilvas
Auſonios intrabit fines, umbroſa putabit
Anxius Heſperidum intraviſſe vireta, vel hortos
Elyſios, laetuſque viam properabit amoenam
Luſcinias inter reſonas, et acanthida dulces
Alternos grato modulantes gutture voces.
Jamque Phlegon ardens, Pyrois, Eous, et Aethon

Vere

Vere novo revehet viridem mortalibus annum,
Qui ſparget pleno campeſtria ſemina ſucco;
Hinc laeta tenerae Mori cervice tumeſcent
Turgidulas gemmas pariturae, et germina prima.
Protinus hirſutos ſentes, et congere vepres,
Queis haſtas calamis indutas cinge, caputque
In primis, lentoque infra illos vimine vinci.
Arceat a gemmis intortus circulus, ipſos
Ne lacerent intus creſcentia germina: gliſcent.
Sic equidem intactae frondes, tauroſque voraces
Eludent, teneraeque obnixas arboris haſtae
Vaccas, ſi turpi forſan prurigine tactae
Se tentent: inconcuſſa hac ratione jacebit
Arbos. Aſſidue his perfectis rebus in unguem
Et cereri vigilans incumbe, et vitibus altis.
Attamen ignarus curas haud neglige coeptas,
Namque egomet memini a proavis audiſſe vetuſtis,
Ruricolam Moros ſeviſſe, illaſque labore
Sollicito coluiſſe diu, qui denique feſſus
Scirpiculam, marram, notumque oblitus aratrum

Vepribus, et dumis illas, tribulisque reliquit;
Linquitur ut quercus mediis ingloria silvis.
Sericidae fremuere Deae, fremuere bicornes
Et Satyri, quod desidia traheretur inerti,
Qui late herculeos humeros, Steropisque gerebat
Brachia. Magna parens arvorum brachia jussit
Truncari misero agricolae quasi inutile pondus.
Tunc tacitae obstupuere Deae, casusque miseritae
Crudelis poenam commutavere cruentam:
Viminibus caedendum igitur, virgisque dedere
Herculeos humeros Satyri, durosque lacertos
Nudarunt rabidi: insonuere flagella per artus
Immanes, et ubique cutis contusa tremebat:
Jamque miser lacrimas, singultusque ore ciebat,
Et crudi necdum absolvebant jussa ministri.
Expleta demum mulcta, amotisque flagellis,
Procubuit pronus lutulento pulvere quaerens
Solamen, madidusque humeros, tumidusque lacertos
Verberibus miserum mediae se advolvit arenae,
Sordidiorque immundo evasit turpiter apro.

Sericides risere Deae, risere bicornes
Et Satyri, astantes circum risere coloni,
Vicinique simul crepuere ululatibus agri.
Agricolas olim ignavos sic vindice poena
Sericides mulctaverunt. Disce ergo tenellas
Moros excolere, iram ne mereare Dearum;
Namque coli assidue cunctis haec dignior arbos.
Jamque dies redeunt mites, et fertilis annus
Pinguia graminibus foecundat rura tenellis.
A summo primi frondescunt vertice rami,
Et frutices surgunt educti vere repenti.
Semiviri teneri, tenerae seu saepe puellae
Caesariem certa consuescunt ducere lege
Assyrio unguento, ferroque, et pectine eburno
Mulcentes crinem: simili quoque lege novellas
Attenua frondes industri pollice (Morus
Annicula horrescit crudelia vulnera falcis)
Sufficient tantum modo germina bina pusillis,
Sed tria, vel summum, valido quae corpore praestant,
Quatuor educent feliciter: hoc numero si

In tenero plures linquantur stipite rami,
Frustrentur cuncti : graciles sine viribus aegri
Squallescent circum, et labor hinc foret irritus omnis.
Interea triplices majori robore Moris
Augebit ramos, fruticesque emittet ab illis,
Qui veteris densam simulabunt arboris umbram.
Si molles vero praerupto turbine grando
Horrida discerpat frondes, a cortice fractas
Lucenti reseca ferro, ne forte venenum
Demissum a summa radices arbore foedet,
Ut primum flagrans sitientes Sirius agros
Torrebit, fervens aestivo terra calore
Virmiculos plures, insectaque gignet ubique.
Infestam ah ! turbam metue, atque ignobile vulgus;
Bella parat miseris Moris, nimis horrida bella.
Ante alios hostes timeas insecta, nigranti
Tergore quae lucent : caput his breve, venter at inde
Amplus, et oblongus, nigra, et velocia crura,
Forficulamque gerunt pro cauda : callida furtim
Per Moros reptant; fraudem sub tegmine condunt

Straminis, attingant, donec veſtigia ſumma,
Inde venenato pia germina forfice vaſtant,
Et radunt quidquid florens modo germinat arbos;
Quapropter tenui religatum vimine ſtramen
Solve cito: plantas denuda, et concute frondes
Hoſtibus oppreſſas: procumbent protinus omnes
Deturbati, et diffugient ſine lege per agros:
Neve tamen rurſus tentent iterare periclum;
Ereptis calamis haud tu prius indue Moros,
Quam rectis Phoebus radiis, et Luna reflexis
Circumquaque leves novies luſtraverit haſtas.
Attamen exutis iterum veſtire memento
Sollicitus ſpoliis, ne obductas cortice molli
Sol fibras urat. Pariter tibi turma domanda
Eſt, volucrum, quae alis, habituque ſimillima fucis
Huc illuc volitat, creſcenteſque ore rapaci
Perterebrat paſſim frondes, et quidquid edaci
Devorat ingluvie; arboribus, ſegetique nefanda
Peſtis! ſed tanta vitiatos peſte repente
Concutias ramos: volucres ceu mitia mora

Acriter

Acriter acta Noto labentur protinus omnes :
Tum subito circum gallinas coge loquaces,
Et pullos, qui hostes insensos vindice rostro
Mordicus arripient tumulantes ventre voraci.
Ut tamen imbriferis compressus nubibus aer
Intonat, effusique ruunt placido aethere nimbi,
Labenti pluvia tellus recreata madebit,
Et pulvis fluitans volucres, infestaque secum
Abducet. Puro vix fulserit aere Titan
Junge boves; illos siquidem supponere aratro
Est opus, hesterna donec pluvia humida tellus
Te acclives patiatur agris inducere porcas.
Vomere sollicita tellurem, iterumque fatiga
Depressos sulcos, avulsaque funditus herba
Parte ab utraque tuo tantum sit meta labori.
Ne rigido in truncos impingat vulnere vomis,
Corpore praecipio toto, totisque lacertis
Nitere in adversam burim, taurosque coerce.
Circulus, et vepres ramis sua munera praestent,
Dum incustoditi percurrunt pascua tauri,

Ne a tenera primas decerpant arbore frondes.
Cortice mox etenim ſciſſo tabeſceret arbos.
Magna pericla quidem haec, ſed enim majora ſuperſunt
Arboribus: nunquam pigeat te iterare laborem
Aſſiduum; ſudor triplici tibi foenore fructum
Reſtituet. Dryades aderunt, aderuntque ſecundi
Arvorum pariter Genii, qui numine laeto
Teque, tuumque opus aſpicient; hoc flava colonis
Pollicita eſt olim Cybele (nec numina fallunt)
Ut primum campos docuit ſupponere aratro,
Noſque agros Moris patrios ditare. Minervae
Ante alias arbos gratiſſima, quippe labori
Materiam praebet phrygio, tenerae unde puellae
Arte colorata texentes ſerica fila,
Heroumque vices inſcribunt, geſtaque regum,
Quae procerum auratis paſſim conclavibus haerent;
Idmoniamque artem vincunt audacis Arachnes.
Hinc facinus Theſei, inde tuos Ariadna furores,
Vel miſero Pyrrum inſtantem Priamo enſe cruento
Ante aras patrias, confoſſumque Hectora Achillis

Cuſpide, jactatumque agitata per aequora Ulyſſem
Aulaeis paſſim inſcribunt, fraudemque Sinonis,
Aeneamque pium acri urgentem vulnere Turnum:
Te, Caeſar, fingunt ultori debita Bruto
Victima, vel phario Magni devota ſepulchro,
Idaliaeque Deae formant, et fulmina Martis.
Munera ſaepe movent Superos. Tu ſacra quotannis
Ideae facies Cybele, Grajaeque Minervae.
Quocirca ſanctas duro ſilice excute flammas,
Unde rogus crepitans fragrantem ad ſidera flammam
Extollat. Poſtac nigrantes rite bidentes
Conſtitues binas Cybele, totidemque Minervae
Indomitas vaccas: ſacro farre, atque nitenti
Injecto ſale, et precibus pia numina adorans
Multa obluctantes vi illas urgebis ad aram:
Hic trepidum ſacro jugulum mucrone reſolves,
Purumque effuſo ſparges altare cruore.
Sanguineos ſanctis impones ignibus artus.
(Devotos ignes Mororum ligna miniſtrent)
Interea circum pueri, innuptaeque puellae

Adſtantes caſta clamabunt talia voce.
Alma parens Cybele arvorum fidiſſima cuſtos,
Alma Minerva parens operum fidiſſima tutrix,
Aequa quidem petimus, nobis praebete ſecundas
Aures; a Moris triſtes avertite caſus.
Vermiculi turpes abſint, inſecta, malaeque
Cum fucis volucres; abſit genus omne crabronum.
Temperet Aeſtatem ſiccam facili imbre ſolutus
Saepe dies: mollis madeat nox rore perenni.
Turbine commotos Scythico compeſcite ventos,
Atque procelloſas inviſae grandinis iras.
Arboribus faveat Latous Apollo diurno,
Cynthia nocturno curſu, et bona ſidera noſtris
Aſſidue rutilent campis, noſtroque labori.
Alma parens Cybele arvorum fidiſſima cuſtos,
Alma Minerva parens operum fidiſſima tutrix,
Aequa quidem petimus nobis praebete ſecundas
Aures, a Moris tantos avertite caſus.
Expletis demum precibus, ſacriſque peractis,
Tellurem in ſulcos exerce vomere curvo:

Mordaces tribulos, herbaſque evelle malignas,
Debita ne infeſtae Moris alimenta furentur:
Scirpiculam crebro manibus verſa, amputa ineptos,
Et frutices, unde uberiori uligine paſti,
Qui ſuperant, creſcant. Declinans aethere Phoebus
Denique corripiet curſum, ſeptemque Triones
Tarda polo nobis referentes aſtra, fugabunt
Aeſtivos Zephyros. Carpet jam vinitor uvas,
Maturoque premet nudatus crura racemos.
Illico rumpe moras: noto ſub pondere aratri
Coge boves: terram lucenti vomere ſcinde,
Stirpe etenim a ſumma creſcentes detege plantas,
Radiceſque levi ſtratae tellure parumper
Foecundum Solem, auramque experiantur apertam:
Prodigus inde lutum commixtum ſtercore equino
Per medium ſternes ſulcum, teneraſque recondes
Mororum leviter radices, fervidus humor
Ut foveat plantas. Obliquo vomere poſthac
Appones terram, et diffuſum ſtercus humabis,
Ne pingui tellus eſca fraudata ſeneſcat;

Ster-

Stercus enim tepido coecos humore meatus
Intrabit, glaciemque acrem, et frigoris iram
Comprimet, augebitque magis vegetabile robur.
Hoc etenim expedies melius, ſi ſtramine putri
Inferius plantas obduces: unde pruina
Candenti tellus nunquam concreta rigeſcat:
Aſpera non glacies penetrat, non frigora ſtramen.
Si infirmis Morus langueſcat morbida ramis,
Spinoſaſque edat frondes ingrata, rigentem
Ante hyemem haud dubites falcem ſupponere aduncam
Frondibus, ut turpi amiſſos a vertice rurſus
Extollant animos, cum formoſiſſimus annus
Vitali infundet turgentia germina ſucco:
His actis poſito poteris requieſcere aratro,
Concretos donec Zephyrus permulceat agros.
Cortice ſed pingues Moros, et fronde tumentes
Caedite vere novo: nimiam compeſcite ferro
Luxuriem, tanto ne arbor ſit ponderi inepta.
Imperio plantam duro exercete ſuperbam,
Ut creſcat citius robuſto corpore tardis

Ingentem late ſtratura nepotibus umbram.
Ter Phoebus nobis accedens, terque recedens
Thysbaeas foveat plantas noto ordine cultas,
Terque diu incumbentem operi tueatur eidem,
Frondibus at Mori demum majoribus auctae
Foecundos pandent ramos, fruticeſque viciſſim
Candidulis maturabunt bombycibus aptos.
Primi igitur fructus carpendi, et pabula prima
Vermiculis ſternenda tuis, calathiſque legenda.
Attamen uvidulis ramis arcere memento
Rugoſamque manus vetulam, durumque lacertos
Agricolam; hic marrae, duroque aſſuetus aratro
Crudeſcit ſcabra totus pelle, illaque cornu
Aridior palmas, digitos, ulnaſque rigeſcit,
Unde leves tenui laceraret cortice ramos.
Quapropter pubeſcentis modo flore juventae
Hic adſint circum pueri, molleſque puellae,
Quae manibus tractent Moros, primumque laborem
Sericidis ſacrent. Laetum paeana canentes,
Feſtoque in numerum Venerem clamore vocantes

Decerpant ſummis manibus, gremioque reponant
Lacteolo molles frutices: tenero magis hoedo
Sic teneri digiti Moros non vulnere crudo
Contundent, immo ſpoliatos fronde novella
Mulcebunt ramos, ut flores innuba virgo
Contrectat molles. Qua tertia gemma tumeſcit
Interea ſolers totos a vertice ramos
Amputa, ut aut bifidae Morum, trifidaeve figures
Forcillae in ſpeciem, ſed caeſim pollici utrumque
Articulum aequabis, dein ferro vulnus amico
Laevabis, libro ut ſplendeſcat ubique nitenti,
Contrahat unde cutem citius ſanata cicatrix,
Falciſque obducat creſcens veſtigia cortex.
Ne ſuccuſſa arbos forte a radice fatiſcat,
Laeva manus teneat Morum, dnm dextera ramum
Corripit: at manibus decerpes inde remiſſis,
Quae male creſcentes circum ſine lege vireſcent
Gemmae importunae, plures ut prodiga Morus
Dein frutices, laetoſque magis producat ad auras.
Tres tantum nati quocumque e vulnere ſurgant,

Unde tibi trinas finges triplici ordine furcas.
Hic ubi temporius falce attenuaveris unca
Effusas Moros, obliquo vomere pressam
Sollicitabis humum, ut stiva, taurisque subacta
Radices foveat teneras, frondesque novellas
Suscitet. Interea cervicem turgida Morus
Attollet, foliisque auras, et fronde lacesset.
Luxuriabit ubique tumens, plantasque superba
Contiguas vincet majora umbracula texens.
Immodice vero truncum ne germina densa
Debilitent, rursus moneo, quod pullulat ingens
A cervice nemus, quas germinat ebria Morus,
A trunco frondes digitis decerpe benignis,
Stolones etiam tristes a stirpe recide.
Sic collucabis ramorum a pondere plantas
Oppressas turpi. Ac veluti cum sponsa paratis
Discumbit festiva inter convivia mensis,
Illa genas roseo interfusa colore, modisque
Culta comas variis, auro, gemmisque coruscans
Convivas habitu superat, cultuque puellas.

Huic

Huic pars debetur laudis, quod pulchra decoret
Ornatus ipſos : laudis pars altera matri,
Sedula quod docta natam exornaverit arte;
Cum Moros laudat properans ſic ſaepe viator,
Te quoque cultorem laudat, falcemque magiſtram,
Quae tali potuit Moros finxiſſe figura.
Nil tibi nunc ſupereſt, dulces niſi forte ſecundus
Nubibus abruptis aer recluſerit imbres,
Humentes preſſo glebas convellere aratro,
Temperet unde madens radices terra bibaces.
Cum reduces vero paſtores montibus altis
Deducunt pecudes, Moros a ſtirpe tepenti
Sterne fimo, ſulcoſque elatis occule porcis,
Obliquo apponens effoſſam vomere terram.
Quae modo tradidimus tibi ſunt iteranda quotannis,
Alternuſque diu redeat labor actus in orbem.
Candidulae redeunte novello vere puellae
Germina prima redundanti tibi ferre caniſtro
Cum pueris certent gratam bombycibus eſcam.
Septima vix aeſtas Moris effulſerit altis

Scirpicula te arbos inſtructum, et falce vocabit.
Maxima cura, laborque ingens! Tractare peritus
Incipiat cultor falcem, tractare bipennem,
Et teneris primum plantis imponere morem;
Impoſitos etenim mores tractabilis arbos
Servabit: tardos creſcet viſura nepotes,
Qui haud aliam illi vix poterunt inducere formam.
Indecores rigido frondes diſpellere ferro,
Truncoſque enodes, dupliceſque a ſtipite ramos,
Divaricare alios, alios protendere oportet.
Quos vero ſtatues altas ſe extollere in auras,
Hos mutiles opus eſt, tali tamen utere lege:
Clauſa cicatricis luſtra veſtigia primae,
Quae poteris tantum, falcem dum ſtringis, et alto
Impingis ramo, binis excedere palmis.
Deciduas frondes obliqua falce putabis,
Ut melius madeat nucturno rore cicatrix.
Quiſque ferat ramus tantum tres denique natos,
Ut late creſcant. Recti qui ad ſidera ſurgunt,
Quique cadunt proni decurta, aſt aera purum

Qui obliqui spectant majores omnibus artus
Producant, densa unde arbos augebitur umbra.
Fasciculos posthac truncatis construe ramis,
Collectosque repone domi sub tegmine summo.
Maturis est haec bombycibus optima sedes,
Quando opus egregium peragent docto ore vomentes
Serica fila, et caliculis contracta recondent
Corpora, tergeminaque tuas mercede rependent
Curas: at sulcos iterum deduc prope Moros,
Sic etenim longe pendentes brachia crescent,
Ac veluti surgunt triplici, et longo ordine Citri,
Murmure qua aequoreo Benacus littora frangit
Melsineae rupis, nemoroso et vertice Quercus
Silvestres superant, eductosque arte lacertos
Ostentant auris, obducuntque undique truncum
Frondibus, atque una dimensas lege volutant
Circumquaque comas stridenti Aquilone agitatas.
(Melsineae rupes, Benaci littora amoena
Quid mihi curarum olim auxistis? quidque laboris?)
Septima vix aestas virides calefecerit agros

Sic pariter densas imitantes vertice Citros
Assurgent Mori, hinc actis laetabere curis.
Durior ast incumbe operi, praeceptaque in unguem
Nostra facesse. Ut nonum Sol traduxerit annum
Foecunda plenas decerpes de arbore frondes
Ramorum luxum prudenti falce coercens.
Diradiabis ubique comas ex arbore opaca
Ducitur astronomis ut passim sphaera rotundo
Orbe, et honoratas pariter memor undique plantas
Protendes, viridesque simul diducere coges
Ramos; hac ratione equidem diffusa ferentes
Brachia temporius, formaque, et robore crescent,
Jactabitque comas Morus robusta per auras:
Provida falx etenim formam componit, et umbram,
Quam late in campis arbos expandet adulta.
At vos o juvenes curnam male vivitis annos,
Quaerentes tinctas alio sub sidere vestes,
Moresque intenti patrios, et vertere linguam?
Quid plenas teritis noctes? quid funditis aurum
Pernoctes? curnam mulcentes pectine crines,

Aſſyrioque cutem unguento? quid corpora ſomno
Laxantes, veluti glires, tot demitis horas
Labenti vitae? miſeri conſurgite tandem,
Atque aliquid dignum proavis audete vetuſtis;
Aut equites curſu, aut pedites contendite ludo;
Effigiem belli fictis oſtendite in armis,
Ut gentis nomen, patrium ut ſervetis honorem.
Italidum heroum quoties plaudente corona
Pulvere certantum noſtri quondam Amphitheatri
Incaluit campus laudum, et Mavortis amore.
Sic veris aſſueta triumphis agmina adire
Pulchrum erit, et veſtrum late diffundere nomen,
Qua noſtrum quidam Auſtriadum clara arma ſequuti;
Bojaridum aut partes inter diſcrimina belli
Et Genti, Patriaeque decus peperere ſuperbum.
Venantes canibus gaudete, agitate ferocem
Quadrupedem audentes: agros percurrite avitos
Saepius, et pigro dudum torpore jacentes
Excutite agricolas: illos compellite moros
Attenuare crebro indociles, ſuſtollere aratro

Infe-

Infeſtas herbas (nil ſollicitudine herili
Fertilius campis) ſic veſtrum augebitis agrum
Sericio, unde ſagax Gallus, locupleſque Britannus,
Et Theuton ſolers multo mercabitur auro
Congeſtas merces, et culti munera ruris.
Ne potius Cynica videar gravitate ſuperbus,
Quam dulcis vates, victricis ſaecula Romae
Inſpicite. Agreſtem proceres coluere Quirites
Vitam, qui paſſim aut ſellas habuere curules,
Ut duro abſtractus quondam Serranus aratro;
Sive triumphandos duxerunt agmina in hoſtes,
Agmina, quae domitis populis, regniſque ſubactis
Barbara Romano Marti peperere trophoea,
Furius ut campis abreptus ad arma Camillus.
Sic domitrix crevit terrarum maxima Roma,
Et toti facta eſt longe clariſſima mundo;
Si belli, et pacis, veteris ſi lumina juris
Tanta haud dedignata manus impònere ruris
Indefeſſo operi, dein vero turgidus ira
Cum Mars ingrueret, trans illas ducere ad arma,

Aut ferre ad ſacrum ſuffragia plena Senatum;
Vos curnam pudeat longas impendere curas
Foecundae Cereri? haud arma, haud infula ſacra,
Haud faſces obſtant: nobis non ſidera ſemper,
Nec crebro tellus tantos maturat honores.
Talibus o juvenes, dum egomet vos urgeo dictis,
Adriaci Patres, qui non ſine numine divum
Felici imperio nobis dant provida jura,
Caeſaris, et Regum praeclara exempla ſequuti
Magna parant nobis. Noſtras meditantur apertis
Liminibus merces populos extendere ad Indos,
Conſtituuntque nova extremis commercià terris,
Sic crevere olim Patres: oblita redibunt
Saecula ſic nobis, opibuſque ingentibus aucta
Aetatis rurſum veteris fortuna reſurget.
Edite regali, atque auguſto ſanguine Princeps,
Qui claram Proavum virtutem, et grandia facta
Exſuperas, cujus Genti immemorabile nomen
Olim Bojaria impoſuit, ſi carmine dudum,
Quae Tibi narravi, excepiſti numine fauſto,

Neu

Neu gravis ipsa operis Tibi sit pars ultima nostri
Quam exequar exactis Mororum moribus, unde
Bojaridae discant pleno ditescere fructu
Arboris, et non incassum mea carmina volvant. 774

MO-

MORORUM
LIBRI III.
LIBER III.

LIBER III.

Foecundas, laetisque oneratas frondibus audax
Nunc dicam Moros, plenosque ex arbore fructus
Numine, Musa, tuo, quo mens agitata calescit.
Radices, animam, et fibras tentabo latentes,
Morborum causas, naturamque arboris, et vim
Inspiciam, et legem plantis imponere adultis
Industres dominos una, tardosque docebo
Agricolas: felici igitur modo numine posco
Te, Dea, difficilemque absolvas, quaeso, laborem.
Pierio rursum campestres vertice Musas

Deducam, ſertumque Tibi referam, Optime Princeps,
Mororum fronde, et Bombycum munere textum;
Non equidem aſpernanda putes mea munera, namque
Haec jam recluſere vias emptoribus aptas
Per medios montes, perque invia luſtra ferarum,
Quae tantum patuere armis Aquilone nivali
Eruptis olim, et Latio peperere ruinam.
Aſt ope bombycum, et Mororum fructibus auctis,
Converſis tandem ſtudiis modo comparat aurum
Agricolis campus, qui acris diſcrimina Martis
Suſtinuit. Veterum penitus veſtigia tandem
Ruricola irarum delevit. Summo ab Olympo
Hoc Jovis edixere tubae meliora ferentes.
Vos nemorum altrices Nymphae, Populonia mater
Hippona, et Matuta fragrans, Lacturea dives,
Me arboreas leges, terrae, occultamque docete
Virtutem Solis; de fluviis, ſilviſque parumper
Egreſſae incultos campos, vacuoſque novales,
Colleſque apricos faciles percurrite mecum,
Mororumque ſimul formam, moreſque ſequamur.

Me modo frondenti maturus ab arbore fructus
Excitat agrestes expromere arundine versus;
Nunc etenim Mori formaque, et corpore adultae
Percurrunt decimum redeuntis temporis annum,
Et Domini curam poscunt, curamque coloni:
Jamque nives tepidis gelidae spirantibus auris
Labuntur passim prona de valle solutae,
Germinibusque suis tellus rediviva tumescit.
Jupiter omnipotens effusis imbribus arva
Magnus alit, segetes foecundat, laetaque prata,
Arboreumque genus permulcet lenibus auris
Vere novo. Tum Morus nitidissima primam
Se induit in frondem, et ramos protendit in auras,
Maturoque simul pubescit vivida foetu.
Haec ubi: lucenti invertendae vomere glebae,
Ut radiis Titan, foecundisque imbribus aer
Radices foveat maceratas frigore crudo;
Herbarumque simul pereat genus omne nocentum;
Sed quas non valuit curvum divellere aratrum,
Sunt extirpandae marraque, manuque potenti;

Sic

Sic equidem agricolis mercedem Morus avaris
Reſtituet, pinguemque dabit bombycibus eſcam.
Frondator doctus virtutem noſcere Mori
Brachia diducat ſeros alitura nepotum
Bombyces, quae altas expandent undique frondes.
Tollere proceram frontem arbos incipit annos
Ante decem, et plenos circum diffundere ramos.
At quoties trinum Phoebus perfecerit orbem;
Tunc opus eſt toties runca praecidere ramos,
Demiſſas nimium frondes, nimiumque ſagittas
Elatas caeſim prudenti corripe ferro.
Indociles Moros prima componere forma
Nunc opus eſt equidem, atque illas protendere in orbem,
Ut paribus creſcant formoſo à vertice ramis;
Non runca dubites longam reſcindere frondem,
Communem ne aliis totum bibat improba ſuccum.
Plura licet pubeſcentis contagia vitae
Fugerit, heu graviora aetas matura minatur
Moris, quae exhauſto vitali humore virentes
Areſacit frondes. Solerti indagine plantae

Sunt quaecumque igitur luſtrandae. Saepe niteſcit
Dum cortex fuſcus, ſcabies teterrima foedat
In primis truncum, ramos inde inficit omnes,
Et fibras intus ſecretas intima tentat,
Erumpit demum toto de cortice victrix,
Et miſeram invadit Morum ſine lege, furenſque
Creſcit ubique lues, flavoque ſimillima muſco
Occupat atroci totam ferrugine plantam,
Unde cutis nimium turgens concreta retrudit,
Quem paſſim nititur natura expellere, ſuccum:
Quapropter miſere vitiatur vividus humor,
Frondibus et paſſis arbos oppreſſa fatiſcit,
Imminuitque comas, aegrotaque languet in agro;
Unde cito aut moritur, tenui aut ingloria fructu
Languida traducit miſerandae tempora vitae.
Non ſecus ac juvenis, quem invadit Celtica peſtis:
Diſperit in primis illi vigor, atque juventae
Flos primus, vultuque haerent ſqualentia labra,
Funereuſque color tumido perfunditur ore,
Corruptumque lues hebetat mucoſa cruorem.

Dure-

Dureſcunt artus: tubercula corpore triſti
Concreſcunt: ſtillat caries ex oſſibus aegris,
Flaveſcitque cutis ſanie, contractaque membra
Depaſcit tabes, obſcoenaque puſtula foedat
Languentes juvenis carnes, miſerabile viſu!
Unde cito aut moritur, turpi aut inglorius ore
Morbida traducit miſerandae taedia vitae.
Si mihi, Sericidae, coeleſti lumine fauſtae
Perfulſiſtis adhuc, veſtro ſi numine curſum
Haud falſum tenui, circum caligine tetra
Me obductum regite, et dubio ſuccurrite vati,
Viribus unde auctus, veſtroque et numine doctus
Ignotas morbi cauſas claro ordine dicam,
Et curam doceam agricolas, uſumque medendi
Foedatas ſcabie, flavaque rubigine Moros.
Degeneris crebro telluris conficit humor
Ingratus plantas, ſaepiſſime vulnera aratro
Impacta incuſtodito, quandoque coloni
Deſidia, interdum graviori agitata Boote
Aura: tamen quaecumque atrae ſit peſtis origo

Ne

Ne unquam desperes: Cereri confide secundae.
Saepius afflictam tellurem paupere succo
Mulcebis rastro assiduus, marraque frequenti:
Hinc terra, quae bello, armisque volatile nitrum
Praebuit, ubertim radices occule egenas,
Unde fimi salso Morus tepefacta calore
Tabificum extrudat foedo de cortice succum;
Namque humor vacuos summa a radice meatus
Acrior ingreditur, sursumque attractus apertas
Arboris invadit fibras, aditusque comarum
Irrigat, unde redux iterum, duplicique per hastam
Circuitu properans refluit, cursuque perenni
Radices iterum rapidus descendit ad imas,
Inde pius succus morbum atrae pestis acerbum
Mutabit, speciemque diu amissam induet arbor.
Si vero internae fuerint impressa medullae
Vulnera, tunc ullum haud juvat impendisse laborem,
Dilaceratae etenim fibrae, scissique meatus
Manantem summa humorem a radice retundent,
Plantaque vitali succo morietur adempto,

Quam ſubito avelles campo, flammiſque vovebis.
Arboribus procul a teneris deflectere aratrum
Diſce, boveſque manu cohibe, loriſque coerce.
Si levior fuerit vero, et moderata cicatrix,
Protinus illam operi taurorum ſtercore vivo,
Semeſaſque epulas Bombycum non ſine multis.
Sparge inibi lignis putribus, coenoque viarum,
Quod terra circum injecta tumulare memento,
Quin etiam poteris contingere vulnus amurca,
Sic etenim cernes laceratum creſcere librum,
Et rurſus truncum renovatam obducere pellem,
Foedamque expelli tereti de cortice tabem.
Si vero torpentis inertia pigra coloni
Intulerit Moris labem, tu protinus illum
Percute, caede, abige e laribus, duraeque triremi
Trade. Indefeſſum agricolam dein ſuffice primo,
Qui runca inſtauret ſolers, et vomere plantas.
Ventorum vinces rabiem, ſeptemque trionum,
Si infundes calidoque fimo, tritoque viarum
Pulvere tellurem: tellus namque aucta calore

Trun-

Truncum emuſcabit, nitidataque planta reſurget,
Unde novus toto decurrens corpore ſuccus
Paulatim ramis amiſſum reddet honorem.
Indecores hederae emaciant a ſtipite Morum,
Si trunco haerentes circum innitantur amarae.
Peſſima ne frons immodicis geminata flagellis
Strangulet oppreſſas adſtricto a corpore fibras,
Providus hanc miſera divellat ab arbore cultor,
Radiceſque ſolo totas deturbet ab imo.
At vos uxores caſtae, innuptaeque puellae,
Quas juvat aſſidue ſtudia exercere Minervae,
Serica ducentes variis contexta figuris
Fila, atque egregium fingentes geſta virorum,
Veſtrum opus ipſe cano cultis mea carmina Muſis
Dum ſacro, et tenui modulatus arundine tardum
Edoceo agricolam, ut viridem bombycibus eſcam
Augeat, hique operi inſudent feliciter, atque
Materiam vobis largam, veſtroque labori
Exhibeant. Dum igitur recubo ſub tegmine Mori,
Aeſtivo recreans languentia membra calore,

Hic precor, hic dudum praesentes flectite gressum,
Ferte citae flores, sacrum mihi nectite sertum,
Carpite frondentes, certatim carpite frondes
Mororum, nostraeque coronam imponite fronti!
Munere sic vestro tota conspectus in urbe
Clarorum passim patrum, vulgique loquacis
Monstrabor digito: merces haec maxima vati.
Sed quo digressus suspenso remige curro?
Me revocant alta majores arbore Mori,
Incoeptusque labor rursus mea carmina poscit.
Denique post varios hyemes expleta tumenti
Aetate, et foliis, durisque onerata lacertis
Aemula Chaoniae Quercus modo vertice ad auras
Se extollit Morus, proceraque occupat umbra
Tellurem, patulasque comas circum undique pandit,
Sustinet inconcussa Notum, non flectitur Austro,
Sed leviter Zephyros, auramque animosa lacessit.
Quisque licet fortis mortali vescitur aura
Magna pati crebro didicit: natura subegit
Legibus his omnes. Quapropter Morus et ipsa

Saepe suos patitur morbos, queis saepe laborans,
Sit licet Eurorum victrix, quandoque supremo
Occumbit fato: vigili modo lumine circum
Lustra igitur plantas. Acris primordia morbi
Scrutare in primis, aegrotaeque inspice motus
Arboris, ut facili morbum medicamine vincas.
Sanabis vero plantas; si pronus aratro
Incumbes. Nullum veris tibi tempus amicum,
Nullum autumni abeat, non aestas ulla, priusquam
Suppositos Moris unco bis vomere sulcos
Verteris. Aetherei summus sed Rector Olympi,
Qui terrarum, hominumque vices, pecudumque gubernat
Aetatem, arboreum simili genus ordine ducit;
Desine mirari idcirco, quod saepe laboret
Acta repentino Morus Thysbaeïa casu
Fatalem casum ignota ratione movente.
Explicat interea segetes mitissimus annus,
Flore coronat agros, auget nascentibus herbis
Prata, et ubique ornat ridentia floribus arva.
A viridi ramo dulcissima mora tumescunt.

Mororum foetus pendent a frondibus altis,
Bombyceſque ſimul poſcunt ſua pabula adulti.
Hinc juvenum robuſta manus committere Moris
Feſtinet ſcalas : nuptae, innuptaeque puellae
Linteolis adſint gremium, zonamque ligatae;
Conveniant ſacco inſtructi de more coloni:
Conſcendant ſcalas, Mororum brachia ſcandant,
Innixique pedes elato in vertice figant.
Certatim vero mediis conſidere ſcalis
Sit fas foemineis manibus; diſcrimine nullo
Unde exercebunt iſtae ſua munera, et illi
Corripient ſumma fluitantes arbore frondes.
Solliciti curent igitur decerpere paſſim
Huc folia, at caveant inverſo ne ordine ramos
Delibrent. Teneris virgultis parcite, quaeſo,
Agricolae induſtres; graciles abradite frondes
Molliter, atque manu laeva capita alta tenete,
Dum dextra legitis plenam bombycibus eſcam,
Quam ſubito ſaccis leviter componite apertis;
Mitibus at manibus, graviori pondere in ipſis

Ne compressa nimis fervescat. Si Philomela
Proh pietas! infandi detestabile regis
Ploratura nefas violento crimine laesa
Forte cavum Moro nidum suspenderit altae,
Foeto utero nuper pullos enixa tenellos,
Neu sedem violato olim temerate pudori.
Hos miserae dederant pia numina nempe recessus,
Cum leviri instarent cruda arma, manusque sceleстae;
Concentu mulcebit avis gemebunda labores,
Dum viridi e ramo teneras circum undique frondes
Carpitis. Interea conceptos dicite amores,
Auditos facili modulamine reddite versus,
Scilicet egregias forma, et virtute puellas
Dicite, quaeve icto trahitis suspiria corde.
Tu Nisam Meliboee tuam, tu Mopse Lycorim
Terque, quaterque voca; illae alterno carmine vobis
Acceptas referant voces, ut fauciae dudum
Pectora amore gravi foveant: sic dulcior aestus
Solis erit, leviorque labor: sed mitia mora,
Quae dilabuntur concussa ex arbore passim,

Ne fruſtra pereant natorum turba minuta
Hic anatem cogat, gallumque, ſuemque rapacem
Diram expleturum ingluviem, puerique loquaces
A ſummo paſſim dilapſas vertice frondes
Excipiant circum vigiles, calathiſque reponant.
Collecto ſubeant oneri, celereſque viciſſim
Tecta petant expectati, vetulaſque reviſant
Liminibus ſtantes, et rauca voce maritum
Clamantes, natoſque, nuruſque, ſimulque nepotes.
Tum vero uxores, pueri, teneraeque puellae
Inſtaurent thalamos bombycum pabula curva
Crate miniſtrantes Serpilli ceſpite olentis,
Sive Thymi nigras verrant circum undique ſordes,
Amoveantque dapes ſemeſas, (providus illas
Injiciat cultor Mororum ſtirpibus aegris,
Morbida ut arbos convaleat.) menſaſque nitentes
Exonerent avidis optata a vermibus eſca.
Non tamen a viridi maturas arbore frondes
Decerpant, donec nocturno rore madebunt,
Aut molles forſan ſtillabunt imbre diurno;

Humi-

Humida, nec fallor, bombyces esca necaret.
Aura igitur lenis, nascentis vivida Solis
Hauriet humorem virtus, sic pabula bombyx
Optima gustabit. Cultorum turba vicissim
Exeat e laribus runca, validaque bipenne
Instructa, et properet celeres reflectere gressus,
Qua nudas foliis Moros, et fronde reliquit.
Jam tempus falcem deformi inducere Moro:
Frondator luxum reprimat runcone tumentem
Providus, et legem ramis imponat ineptis,
Ut quisquis frondes emittat vividus aequas,
Induat et pulchram patulo de corpore formam.
Indecores igitur ramos, et brachia crudo
Fracta gelu, pluviisque hibernis flaccida ferro
Obtruncanda gravi, laevi sed vulnere, succos
Ne rimosa cutis vitales expuat. Inde
Spissas attenua frondes, et inutile pondus
Ramorum male crescentum, gemmasque daturis
Frondibus imminues tristi ligna aegra senecta,
Ne immodicis Morus ramis oppressa gravetur;

Immo liberius deducto a vertice surgat.
Qua folia, et fructus produxit rarior arbos,
Qua Boreas rabie, qua saeviit horrida grando,
Nec falci stultus parcas, rigidaeve bipenni,
Sed sit inexorata manus latura salutem
Arboribus. Dextra forsan, seu parte sinistra
Indocilis si se effundat de vertice Morus
Exiguos fraudans materno humore lacertos,
Runca levis crepitet circum, et sonet icta securis,
Arboris unde comae curvum ducantur in orbem,
Et pars ramorum surgat, pars jugera verrat,
Et pars circumquaque apricas verberet auras.
Arentes frondes, hirsutas decute virgas,
Scinde a spinosis media internodia ramis,
Aspera ne turpem attollant hastilia frontem,
Ne indecor a tristi Morus capite explicet umbram.
Si veteri macie forsan, morbove laboret,
Annorumque gravi calvescat pondere, cuncta
Caede indistincte stridenti hastilia ferra
Vertice denudans Morum; sed vulnera acuto

Obliqua ferro, ut dilapſi ex aethere nimbi
Decurrant faciles, ne fibras, ne forte medullam
Arboris inficiant, etenim miſerabile fatum
Illi impenderet. Laevi de vulnere plures
Naſcentur rami, teneramque adoleſcere plantam
Hinc cernes: cui tu noto ſuccurre labore,
Scilicet aſſiduus digitis, et falce recurva
Hinc, atque inde premes, nimias ne effundere frondes,
Neve comis circum valeat ſilveſcere vanis.
Ipſe egomet latere abſciſſam perſaepe ab utroque,
Aſpexi Morum, exteriore et cortice tantum
Stantem, namque intus pluviae, hibernique rigores
Commixti nivibus, ſicca aeſtas, mollis et imber
Effinxit ſimilem fungis a ſtipite plantam,
Quae a putri effluxit paulatim flacida ventre;
Attamen a ſummo obtruncatus vertice truncus
Emiſit teneras frondes, ramoſque novellos
Protulit, unde novum rurſum inſtaurata per aevum
Arbor opaca, tumens, viridiſque revixit in agro.
Meſſibus a primis hunc vero abſolve laborem,

Intimus ut frondes orituras augeat humor,
Et prius a tepido cedat quam ſidere Titan,
Namque novam referens prolem quaecumque cicatrix
Imbriferos ventos, hibernaque frigora abhorret.
Dum manibus falcem tractant, verſantque bipennem
Agricolae, uxores, pueri, molleſque puellae
Certatim ſubeant Moris, et grandia parvis
Brachia ſecernant ramis, quos inde refectos
Tortilibus nectant virgis, aptentque maniplos,
Faſciculoſque manu preſſos (bombycibus apta
Haec ſedes, ſaturo tandem cum corpore fila
Deducent) alti referant ſub culmine tecti,
Atque uti ſurgebat ſilva ipſa, ita quemque reponant,
Ramique exiles altas vertantur in auras.
Annoſus truncus, gravioraque brachia plauſtro
Tardo imponantur, bobuſque trahantur ad aedem,
Quae duris ſubito cuneis ſcindantur, ut igne
Fornaces olim foveant, cum nempe lebete
Undanti huc illuc fluitabunt ordine nullo
Folliculi, excoriata manus cum ſerica fila

De-

Deglubet putres denudans stamine vermes.
Nec mora; nudatas vix falce putaveris unca
Plantas, depressos pluviis extollere aratro
Curabis sulcos, glebasque invertere inertes.
Lecta diu Morus, duroque exculta labore
Degenerat quandoque ferens silvestria circum
Germina, spinosisque diu jacet horrida ramis.
Hanc igitur foliis melioribus insere. Quare
Mororum propriam generatim percipe primum
Naturam, frondes, morem, patriamque figuram,
Celsa ut adoptatis cumuletur fructibus arbor:
Quae majore viret folio nitidissima Moris
Optima porro instaurandis virgulta ministret.
Ingrato reseca totas a vertice Moros;
Sed quatuor virgas ingentia vulnera circum
Serva, quas caesim prudenti ita falce putabis,
Ut nudum exiguo excedant vix pollice truncum.
Sit leve, sit nitidum vulnus, sit, quaeso, rotundum,
Unde cito valeat rescissum obducere librum.
Scirpicula cunctos findes, totidemque cuique

Infi-

Insige exertas meliori de arbore virgas,
Quas cuneo assimila: mediam neu rima medullam
Dilaceret; runcone etenim disjuncta periret.
Surculum ut immittas melius, sit rimula laevis,
Insertum germen molli circum obline luto,
Quod leviter posthac intorto vimine vinci,
Arbore ab antiqua ut manaris nutricius humor
Intrusae penetret virgae nullo objice fibras,
Commixtusque novis succis acquirat eundo
Ignotas vires, alienigenoque vigore
Praestet, et alterius frondes, foliique figuram
Mutet in alterius tandem nova mora daturus:
Cultores igitur generatim quaerite mores
Arboris, et ramos studio lenite feroces.
Surculus insertus ligno, qua prima tumescit
Gemma, recidatur; citius sic munere pleno
Insitio respondebit. Lex unica cunctis
Non erit haec equidem. Ducit sua quemque voluntas.
Scarificant alii nitido de cortice librum,
Qua media mollis detruditur arbore gemma,

Quae

Quae tenuis, foecunda, nitens, quadrangula in unguem
Ut sit, praemoneo; sterili dein hanc ita Moro
Adjunge, ac veluti doctus lapicida Sicanum
Tessellat marmor, simili caela inde figura
Ingratam tunicam, exertum cui suffice librum
Arbore ab incolumi, quantum perpessa cicatrix
Postulat, et coeno juncturas obline putri;
Sic novus hic hospes non longum tempus, et ingens
Degenerem laeto renovabit termite Morum,
Quae exuet agrestes mores, artemque sequetur.
Saepe alios vidi exiguo detrudere ramo
Intactum librum, ut videatur fistula vana,
Qua pueri volucrum simulantes sibila turdos
Retibus excipiunt, laqueis, viscoque tenaci;
Arboris aequiparem mutilant virgam prope truncum,
Malleolum et leviter denudant cortice plures
Diviso in partes, illasque parumper in altum
Extollunt, caulem nudum dein fistulae in unguem
Includunt usque ad scissuras corticis imas,
Impositum quibus obducunt tubulum, inde novellum
Malleo-

Malleolum uno, et eodem exaequant vulnere caeſim,
Diviſamque ſimul jungunt circum undique pellem
Faſciolae in morem. Pars vero corticis uda,
Quae gemmam profert, coelo ſit libera aperto,
Ut tunicam valeat citius diſrumpere mollem,
Germinet ut lectus nudo de vertice ramus.
Ceu cuneum exacuunt alii virgulta, caputque
Mororum ſcalpro findunt, hinc rimula truncum
Recta aperit paſſim figendis viſcera natis.
Tu virgas igitur Moris immitte trigemmes,
Poſtea amurca operi, pinguive bitumine rimas
Antiqua juvenem componens arbore ramum.
Sic Moro poteris felicem adſciſſere fructum
Optatas frondes adeo, et folia ampla aliturae,
Frondibus unde novis jamjam lectiſſima Morus
Exultans feriat coelum, ventoſque laceſſat,
Et denſa agricolis ramorum protegat umbra.
Qualicumque igitur libeat lege inſere Moros,
Dummodo tu elicias foecunda ex arbore germen
Maternam frondis ſpeciem, foliique nitorem

Per-

Perſcrutans. Totum vero perſolve laborem
Axe prius Phoebus quam ſidera Virginis intret,
Ut commiſcendos foveat clementior aura
Succos. Sic mirando exibunt foedere junctae
Impoſito ex oculo frondes, Morumque docebis
Mollitam induſtri cura, vigilique labore
Ferre novum fructum, atque novis ſilveſcere ramis.
Tu mihi Maecenas, noſtri Tu dulce laboris
Praeſidium, ſi inter gravium tot pondera rerum
Ad noſtras deſcendes Muſas, Optime Princeps,
Sudatas forſan non aſpernabere curas,
Dum mecum Moris decurres carmina ſacra.
O utinam faveat Phoebus, neque munera ruris
Pauliſper, cultoſve agros luſtraſſe pigebit.
Talia dum doceo agreſti modulatus avena
Fatidico feror ipſe Deo: memoranda Quiritum
Tempora, Vindelicaſque vices, Gothicumque furorem,
Francorumque dies, Germanica, Iberaque ſaecla,
Quae imperio Auſoniae populos tenuere vetuſtos.
Praeſentique revolvo animo, claraque voluto

Mente . Peregrinis contextum veſtibus aurum
Geſtabant humeris, phrygioque labore micabant
Veſtales, Salii, Matres, ſanctuſque Senatus.
Stragula carpentis fluitabant ſerica raris,
Illaque Perſarum mittebant littora avara,
Aurique ingenti ſtabant pro pondere. Lana
Te ornabat Caeſar Tyrio fucata colore:
Lanigeram chlamydem veſtitos Roma triumphans
Auguſtos perſaepe ſuos excepit ab Iſtro
Devicto reduces, Rhenoque. Hos barbara amictus
Italia et regum vidit, quos ultima tellus
Littoribus miſit Gothicis, crudele flagellum.
Tunc ſegnis tanta contentus meſſe colonus,
Quanta famem apta foret miſero ſaturare diurnam
Jugera pauca rudi paſſim ſubigebat aratro,
Caetera quercetis ſilveſtribus obſita, duris
Aut conferta rubis, hirſutiſque aſpera dumis
In pecudum late cedebant paſcua aperta.
Ut tamen aſſiduo Moros coluere labore
Agricolae, Italicae creverunt protinus urbes.

Veſtibus ornatae comptis fulſere puellae,
Matronaeque graves. Rigidis nunc taenia verum
Serica ruricolae gaudent aptare capillis,
Sericeis ſponſae agreſtes fulgere theriſtris,
Et paſſim bombycum oſtendere munera gaudent.
Et merito. Haec etenim ſunt munera veſtra: labori
Debemus veſtro bombyces ſerica fila
Ubertim nobis veſtro de rure ferentes.
Anxia ſit vero domini, ſit prima coloni
Cura manu induſtri, ferroque incumbere Moris,
Sic etenim agricolae, cives ſic ubere fructu
Gaudebunt. At dum huc illuc mea muſa vagantem
Me ſequitur, putri ſquallentem cortice Morum
Indicat: haec lacerata comas ingloria languet,
Aridulìſque riget foliis, et ſine frondibus umbram
Rara ſolo ſternit. Morbum miſerae intulit acrem
Turba inſectorum triſtis: gens multipes, atris
Cimicibus ſimilis Moros a vertice ad imas
Turmatim invadit plantas, et conficit ore
Tabifico, tactuque immundo brachia, ramos,

Et frondes, misera unde arbos sine honore fatiscit.
Turpi afflicta licet morbo sanabitur arbos,
Et facili vero impensa, tenuique labore,
Scilicet aut igne, aut ferro medicamen habebis.
Supposita aegrotis sunt qui sarmenta minuta
Accendunt Moris augentes stramine flammas,
Unde calor, fumusque volans haerentia ramis
Infecta externat, summoque ex arbore passim
Labuntur dejecta solo, flammisque cremantur.
At calor indomitus miseris saepe ultima Moris
Fata tulit, summoque arsit de vertice planta:
Haud salus est igitur tanto quaerenda periclo.
Confestim validam in Morum molire bipennem,
Et fragor alternus vicinis intonet agris,
Brachia celsa cadant, frondesque, unde ardua Morus
Desinat informem in truncum: sed ligna recisa
Collige, et exiles ramos, fragmentaque circum
Lurida, ne rursus foedent animalia Morum:
Tardum onera subito squallenti pondere plaustrum,
Et transmitte procul funestae alvearia pestis.

Vul-

Vulnera magna dehinc ferro nitidabis acuto,
Ceu faber ipse dolat passim tornatile lignum:
Crescere sic tota Morum cervice resecta
Paullatim aspicies, juvenemque adolescere plantam.
Quandoque indecori scabrosus tubere venter
Prominet, et densos ramos, circumque malignas
Progenerat frondes, alimentaque debita toti
Imminuit Moro, quae aegrotat squallida ramis.
Infesto facili ratione medebere morbo,
Si penitus valido erueris runcone tumorem,
Et plagam solers abrades parte ab utraque,
Unde novus cortex impressos obseret ictus,
Defluat et liber rursum, et nullo objice succus
Vitalis fibras penetret, tenuesque meatus.
Quapropter crebro mordaci cote novabis
Runconem, ut caesim languentia brachia demas.
Finditur interdum Mororum fissile corpus,
Stillantique scatet rima putredine mixtus
Mucor, non secus ac Ceraso pellucida gummis
Emanat. Plantae vero sanabis acerbam

Prolu-

Proluviem facile, illi ſi coenumque negabis,
Foecundumque lutum: nimia pinguedine tellus
Ebria quandoquidem nitidam Morum opprimit, humor
Unde obtuſus hebet, tumidoque e cortice ſuccus
Morbidus exſudat, totique advolvitur haſtae,
Et vagus huc illuc vitalem diſſipat eſcam.
Utilium tardus proviſor ſaepe colonus
Diductis circum lucenti vomere ſulcis
Thysbaeas plantas affligit ſemine iniquo,
Exiguum collecturus, vel farris acervum,
Vel milii. Hanc, quaeſo, a Moris avertite peſtem:
Radices etenim compreſſae a pondere turpi
Seminis, et frugum, nec rores noctis amicos,
Nec pluvias potant lenes, ſed Sole cremantur,
Dum Canis aeſtivum percurrit torridus orbem,
Et furit ignivomus. Quapropter languida Morus
Demittit ramos, frondeſque hinc contrahit aegras.
Attamen innocuos ſulcis mandare lupinos
Aſſueſcunt alii, radices unde leventur,
Sole repercuſſus ferventi dum aeſtuat aer.

Poſtha-

Posthabito fructu stipulas dein vomere ducto
Frondentes, foliumque virens, et germina crassa
Subter humum sternunt, Moros ut pinguior esca
Nutriat, et vivum duro de stipite succum
In patulos cogat ramos, frondesque minores.
Quot curas, et quanta ferax studia exigit arbos!
Disce igitur vigili sudare labore: monenti
Crede mihi: haud pigeat praecepta facessere passim
Singula. Quas tibi tradidimus, Latous Apollo
Nos nunquam leges docuit, sed rustica Musa,
Musa assueta humili meditari carmine fontes,
Prata, boves, plantas, segetes, plenosque racemos.
Nos hominumque, Deumque fidem testamur in unguem
Talibus indulsisse modis, Morosque superbas
Eduxisse brevi ramis, foliisque comantes.
Te labor, aut sudor, sumptus non terreat ingens
Experiare, precor, gracilis monimenta poetae
Non rerum ignari. Hoc studium nulli aptius aevo
Quam nostro; cultas etenim nos poscimus aedes
Rure palatinas imitantes Caesaris aulas,

Con-

Conſtruimuſque lares peregrino marmore, et auro,
Regeſque immodicis aequamus ſumptibus. At ſi
Cura tibi fuerit Mororum incumbere curae,
Et tibi ſerica ſtrata aderunt, et ſtragula inempta,
Conopoea, torique aderunt, et inempta ſupellex,
Unde domus circum fulgebit divite gaza,
Et tandem nimium vexata crumena quieſcet.
Vos modo Mororum altrices, nemoriſque virentis
Cuſtodes adeo vigiles mea numina Nymphae,
Rurſus adeſte, precor, mihi, et adſpirate canenti.
Magnum opus aggredior, naturae incognita tento
Mororum ſcrutari auſus contagia ſaepe
Indomita, et raro agricolae patientia curam.
Occultam, quaeſo, faciles mihi pandite tanti
Naturam morbi, et fauſtae mihi, ſiqua medendi
Sit ratio, monſtrate, viamque docete ſalutis.
Quod ſi vota mihi expleta, preceſque redibunt,
Mororum vobis ſerto ſacra tempora cingam,
Donaque bombycum delubris ſerica veſtris
Imponam, veſtrumque memor pia ſacra quotannis

Inſti-

Inſtituam, et feſtum cogam paeana puellas
Concinere, et meritas laudes, grateſque referre.
Saepe ego, cum cogit meſſores ſiccior aeſtas
Tondere auratas meſſes, annique labores,
Jupiter infandum, et nimium miſerabile viſu!
Delicium domini, et vicini ruris honorem
Aſpexi Morum paſſos demittere ramos,
Et folia exigua, et frondes criſpare ſupinas,
Et totam rigida circum flaveſcere pelle,
Unde repentino mutat ſquallore vigorem
Ingenitum, et primam ſpeciem variata, decuſque
Occidit, ignotoque areſcit mortua fato.
Hinc ſtupidi circum pueri, flenteſque coloni
Mirantur caſum, quaeruntque exordia morbi,
Sanandique artem ſtudio meditantur inani.
Tot vero ambages vanas, lacrimaſque tot inter
Contiguae pereunt Mori, et diſcrimine nullo
Occumbunt paſſim quaecumque ſequuntur eodem
Sulco, nec ſaturata lues compeſcit acerbam
Eſuriem, donec ſuprema arbos alimenta

Imminuat, peſtiſque adverſam ſubtrahat eſcam.
Si correpta domus ſubito forte aeſtuet igne,
Accenſaeque trabes crepitent, glomeratur apertis
Liminibus fumus, ſumma dominantur in aede
Victrices flammae, et vincunt incendia culmen.
Clamor ubique, pavorque vias invadit, et auras;
Errantes circum crinem, zonamque ſolutae
Accerſunt matres natos per tecta morantes,
Amplexamque manu abvectant aede puellam,
Implicituſque manu ſequitur non paſſibus aequis
Hunc natu major: coelum clamore mariti
Exſurdant, patriiſque ululantes poſtibus haerent
Multa Deos, hominesque iterata voce precantes.
Accurrunt cives, ſcalas, lymphamque miniſtrant,
Plenoſque urceolos effundunt culmine ab alto:
Attamen indomitas volvunt incendia flammas.
Tecta exeſa ruunt: fumat tota inſula circum,
Vicinaeque domus paries jam fervidus ardet:
Proxima jamque furor flammarum tecta minatur,
Atque inſperatae reſtat ſpes nulla ſalutis.

Inſu-

Insula tota solo penitus subversa jaceret,
Consilio ni forte senex maturus, et annis
Diruere oppositos circum magno impete muros
Suaderet cives, subtracto unde objice flamma
Saeviat incassum, vacuas vanescat in auras,
Et collapsa solo tandem sine lumine fumet.
Annosas furibunda lues simili ordine Moros
Aggreditur, cui non studium, aut vis nulla resistit:
Nam tristi vitiata solo, corruptaque morbo
Vicinae radix robustos arboris artus
Conficit, et succum nullo discrimine foedat
Vitalem, unde arbos tabescit mortua campo.
Morbidus occultis primum radicibus humor,
Nescio quo pacto, sensim sese inserit, hisque
Corruptis simul insistit violentus, et haeret
Mordicus, unde gravi circum funduntur odore.
Pestis ubique furit late contagia volvens.
Forte venenatam Mori si proxima radix
Radicem tangat, mortalem haec ebibit intus
Humorem, qui paullatim contaminat illam,

Unde omnes paſſim caſu miſcentur eodem;
Sed tantam nunquam peſtem, mihi crede, domabis,
Ni ſubito eripias graſſanti pabula morbo.
Quapropter ſolers morientem a ſtipite plantam,
Quo nunc inſtituam, convelles ordine. Primum
Confodies terram, donec abſtraxeris acri
Confectas vitio radices: ictibus inde
Concuties crebris Morum, ut tremefacta ſuperbo
Vertice procumbat praeceps, quae pondere lapſa
Ipſa ſuo omne capillitium fovea eruet ima,
Quod marra, validaque manu, notoque ligone
Funditus evertes. Foetenti peſte jacentem
Expurgabis humum, ſi eradicaveris alte
Singula fila, licet tenui leviora capillo,
Quae vaga ſecretae reptant per viſcera terrae,
Atque aliis glomerata ſimul, lacrimabile dictu!
Contactu maculant turpi quaſcumque ſubinde
Culta illic tellus foecundo alit ubere plantas,
Quae nigrae nunquam eripias e limine mortis,
Ni ictibus elato concuſſas vertice Moros

Sol-

Sollicitus binas convellas parte ab utraque,
Antiquaſque domos, vetereſque relinquere nidos
Attonitas cogas volucres, et tendere in auras.
Morbus enim morbum generat, vireſque reſumit
Indomitus, vitium diffundit funera ſternens
Contiguas intra plantas, Moroſque colonum
Obterit ex oculis, laſſiſque vagatur habenis.
Ignaro agricolae, et nimium ne crede ſuperbis
Frondibus: arbor enim conceptam reprimit intus
Paullisper peſtem, qua denique victa peribit,
Alta licet foliis auras, ramiſque laceſſat.
His autem ne forte putes me excedere verum,
Exere concuſſa tenues ex arbore ſtirpes,
Quas tu ſi olfacies turpi foedatus odore
Naribus experiere tuis, quod carmine agreſti
Muſa mihi inſpirat, quodve experientia monſtrat,
Tentatam et tactu linguam torquebis amaro.
Non caveis cupidus viduatis arbore rurſum
Committes Moros, niſi hyems autumnus, et aeſtas,
Et ver bis revehens alto ſua ſidera coelo

Im-

Imbre, gelu, ventis, ſiccoque calore, maligno
Corruptam contagio humum purgaverit. Inde
Mortiferum flammis humorem diſtrahe, donec
Attractas fumo vacuas vaneſcat in auras,
Exhauſtae ut flammis, dilutaeque imbre ſerendis
Sint foveae Moris habiles. Hanc exigit artem
Deteſtata lues; quam ſi neglexeris amens,
Infelix quaecumque foret ſatio, irritus omnis
Inde labor Moris, et quivis ſudor inanis.
Sunt etiam caveas ſaxis qui ingentibus altas
Sternunt, ut tellus exhalet aperta mephitim,
Cum primum Moros plantant de ſemine natas.
Ungula craſſa boum a vili jactata macello
Pinguefacit terram, vitalemque ingerit agro
Humorem, unde arbos attollitur ardua, et altos
Producit ramos. Quapropter providus ungues
Congere diſperſas paſſim, quas injice turpi
Infectas vitio intra foveas, unde humor opimus
Foecundabit humum, Moroſque alet ubere pingui,
Quas modo ſubſtitues mortali a peſte peremptis:

Planta etenim creſcet molles ingreſſa meatus.
Annoſo gaudet ſenio arbos, pluraque crebro
Saecula decurrit, nunquamque negabit avara
Agricolis frondes, ſemper ſed fructibus apta
Ipſa ſuis vivit viridis, frondoſa ſeneſcit,
Et frondoſa itidem moritur: non omnibus una
Arboribus mortis ratio. Infoecunda ſeneſcit,
Et longaeva Olea, et Pomus, ramoſaque Vitis
Aſſuetos paullatim uvarum amittit honores,
Imminuit frondes, morituraque contrahit umbram.
Quapropter ſenio Mororum parce benignus
Fructifero; opportuna tibi, nec inutilis Indis
Vermibus haec pietas; verum foret irrita Pomis,
Vitibus, atque Oleis. Primum natura cuique
Impoſuit nulli revocandas provida leges,
Ortuſque, occaſuſque dies, quas nulla neque aetas,
Aut erit ulla potis longa unquam abolere vetuſtas;
Ac veluti ora ſenum candenti ſquallida barba
Foeda notat macies, et arat triſtiſſima ruga,
Sic rugis cortex Mororum turpis aratur,

Inva-

Invalidiſque arbos ramis effoeta fatiſcit.
Planta igitur proprium patitur Thisbaeïa caſum,
Jejunoque negans bombyci pabula nota
Deficit acta gravi morbo, vel ſegnior aevo.
Sufficienda igitur morienti vivida Morus.
Languentem deturbabis radicibus agro
Plantam, quæ, ſolido ſurgat ſi corpore recta,
Haud equidem obſcuris fuerit tradenda caminis;
Sed potius ſerra aſſeribus mordente reſectis,
Atque manu leviter circum, ferroque dolatis,
Dolia conficies oleo, dulcique Lyaeo
Apta reponendo, plenas tuearis ut annos
Ad multos cellas: fragranti ſpirat odore
Haec arbos etenim, et ſero corrumpitur, unde
Cuique eſt apta operi, dociliſque in quamque figuram.
Brachia curva tamen, cruda internodia, ramique
Exigui meliorem alias fornacibus eſcam
Praebebunt, quando deglubes ſtamine vermes
Aurato, unde dabunt nitidiſſima fila tumentes
Folliculi. Stirpes quoque ſi exſiccabis amaras

Providus, et pila curabis pinſere ahena,
Ut circum volitent leviores pulvere, febri,
Tempore quae alterno itque, reditque, medebere, pura
Si has miſcebis aqua, vinove, aegriſque bibendas
Ore redundanti praebebis. Flavus Apollo
Talia nos docuit; tanto medicamine noſtrae
Profuit Italiae, haud aliter quam cortice amaro
Donavit populos ultra Gangetica natos
Littora, quem pretioſo auri mercamur acervo.
Hactenus induſtrem curam, morboſque malignos,
Et fructus dixi Mororum, avidoſque colonos
Mutare exiguum magna mercede laborem
Edocui, et dominos campis incumbere avitis,
Dum Mars conmpoſito tandem feliciter orbe
Reſtituit duros ad munera nota colonos.
Optatae fruimur tranquillo pignore pacis.
Sat dubiis Bellona Europam terruit armis,
Auſtriadeſque ſacros Marti, Galloſque minaces,
Atque Boriſtenidas Riphaeo ſidere duros,
Aſſuetoſque armis Svecos jam foedere junctos

Impulit in dites Anglos, pelagoque potentes,
Contraque indomitos armis, forteſque Boruſſos,
Amiſia unde, Albiſque tumens, rapiduſque Viſurgis
Corpora clara virum, peditumque, equitumque catervas
Proſtratas ferro ſpumantibus obruit undis.
Terra, triumphantem immaturo funere Druſum
Quae eripuit, veterum memoravit caſtra Quiritum
Formidata olim Chaucis, rabidiſque Cheruſcis,
Quando Aquilas invicta tuas, Thereſia, vidit;
Magnum illas etenim robur, Te maxima virtus,
Romanis aequat: cum autem Friderice phalanges
Impavidas Generoſe movebas attonita acres
Cenſuit e gelido rediiſſe Aliſone Sicambros,
Fulmineos Catos, Rugios, vetereſque Sidinos,
Quorum ingentem animum, virtutemque Aemulus aequas.
Belligeras foveat lauros, agitatus iniquis
Qui fatis aliena cupit. Lacerata cruento
Marte Europa diu, tandem felicis olivae
Nunc ſtabili fructu, et diuturna pace fruatur,
Funera ſat flevit miſeranda, ſatiſque ruinas,

Et ſatis hoſtilis, patrii ſat ſanguinis hauſit.
Theutonicas acies paribus concurrere turmis
Inter ſe veſana ſatis Bellona coegit.
Dum tot Mars alibi caedes, tot funera ſtravit,
Plena Ceres late campos foecundet apertos,
Unde ſeges victum nobis juſtiſſima fundat,
Bombyceſque eadem Moris, bombycibus urbes
Augeat (haec olim Saturnus ſaecula agebat)
Horrida ſic alii celebrabunt arma, viroſque,
Atque triumphatos populos, et regna ſubacta:
Mi Moros ſat erit cultas dixiſſe colonis,
Et ſterilem docuiſſe agrum, vacuoſque novales,
Arvaque neglecta aſſiduo parere labori,
Bombycumque amplo proventu reddere fructum.
Alma parens frugum campeſtri parce poetae,
Qui gracili Mororum complectens carmine curam
Non nocuit ſegeti. Te Caeſaris inclyta Proles,
Numina Bojaridum cui res augere dederunt,
Et regere imperio populos, et ſceptra tenere,
Te precor interea noſtrum neu ſperne laborem,

Sit quamvis tenuis. Si opus exiguum, utilis auſus
Saltem erit, unde alii mea forte exempla ſequuti
Quid majus graviore lyra, Te Principe, dicent:
Nec Maecenatis cupient illuſtria ſaecla:
Illa etenim revehis celſo de vertice Pindi
Romanas revocans Muſas, et Palladis artes
Labentes, Sophiaeque, unde ingenia alta virorum
Indigno aetatis luxu vitiata reſurgant.
Tu illis praeſidium, Tu laus, Tu maxima merces.
Hiſce ſub auſpiciis creſcet praeclara palaeſtra,
Illa palaeſtra viris per te ſapientibus aucta,
Auroque, et titulis cumulata, et honoribus amplis;
Scilicet Europae facta eſt clariſſima toti.
Illuſtres inter Socios, et teſſera noſtrum
Nomen habet, citharam quati unde ſuperba Camoena,
Atque vias mecum celſas affectat Olympi.
Egregii ſurgent Socii, quos Gallus, et Anglus,
Quos merito Theuton, Italuſque extollet honore.
Principis inter tot curas, tot pondera rerum
Quandoque ad graciles etiam deſcende Camoenas,

Non etenim facient ingrata Tibi otia Musae.
Aurea Bojariae interea tua saecula vive,
Augusto siquidem virtutes Principe dignas
Ad solium elatas laetus mirabitur orbis. 834

CARMINUM
LIBER
ALOYSII COMITIS DE MINISCALCHI

PATRICII VERONENSIS.

SERENISSIMO

MAXIMILIANO JOSEPHO

BOJARIAE DUCI

S. R. I. ELECTORI &c. &c. &c.

ODE.

Ugusti Soboles inclyta Caesaris,
„ O et praesidium, et dulce decus meum „
Si dudum impositae rustica arundine
Leges arboribus laude tument Tuis
Quaesita auspiciis; Hendecasyllabi
Cur moesti invideant, atque Elegeiae?
Nunc fusae illecebris, nunc gravibus modis
Errantes volitant, et cupiunt sibi
Patronum. Miseris ut faveas, precor,
Ne fatis pereant tristibus obrutae.
Sacrabo calamum sic humilem Tibi,
Argutamque lyram. Sistite carmina.
Fausto laetus ero numine, si mihi
Princeps adfuerit: nam feriens polum
Forsan egregiis tollar honoribus.

NAR-

NARCISSO.

ELEGIARUM.

I

Ur Narcisse tuam nimio deceptus amore
    Formam fallaces aspicis inter aquas?
Ne tibi crede nimis, ne crede fugacibus undis;
    Amnis enim nitidus tristia fata parat.
Auratos crines, malas, oculosque micantes,
    Molliculosque artus obruet unda rapax.
Flos eris : a teneris, ut flos, tractabere Nymphis,
    Sed te ultra fatum non sinet esse virum.
Echo, quam dudum sprevisti incautus amantem,
    Gaudet, dum tua cum corpore forma perit.
Temnere quos Vir eras ausus, damnabere posthac
    Flos expers sensu condecorare sinus.

In funere Marchionis Joannis Baptistae Spolverini Socii Philarmonici laudes habitae in Aedibus Philarminicis.

II

CRedideram laeta me posse incedere lauro,
Credideram notos promere posse jocos;
Haud tamen hic Musas laurus, sed moesta cupressus,
Haud nos ludi, sed carmina moesta decent.
Ac veluti conjux caro viduata marito
Ululat, et teneras solvitur in lacrimas,
Sic nuper nobis ereptum funere acerbo
Ingemit insignem nostra Palaestra Virum.
Nec potis ipsa gravis curas lenire doloris
A nobis poscit munera Pieridum,
Munera, quae celebrent digna pro laude Poetam
Illustrem, illius et gesta superba canant.
Et merito. Ille etenim moriens secum abstulit una
Flores Musarum, et delicias Charitum.
O quoties Socii vati plausere canenti
Digna equidem culto carmina Virgilio.

Queis

Queis ſacra meſſis, adhuc noſtris incognita Muſis,
Clarorum volitat docta per ora Virum.
Extulit ut primum complexam candida meſſis
Carminibus frontem, geſtiit alma Ceres,
Iſis et ipſa ſimul Nili ſeptemplici ab unda
Verſavit laeta carmina culta manu.
Multivagos docuit Vates deducere fontes,
Et lentos curſu cogere in arva pari,
Exiguoque lacu leviter ſubſternere campum,
Suppoſuitque novis legibus Oryzium.
Atque cavo inſtituit de marmore glubere granum,
Jupiter! alpinis candidius nivibus.
Carmina quid memorem? facundia linguae,
Illuſtres artes, ingeniumque ſagax
Vexerunt clarum Vatis ſupèr aethera nomen.
Sed pietas morum, Religio in Superos,
Rectique incorruptus amor cinxere Poetae
Inſignes ſerto nobiliore comas.
Felices animae, quarum dum vita manebat
Et Sophiam, et Muſas cura fuit colere

Aeternas inter lauros, sedesque beatas
    Eximio sedem constituere Viro.
Parca nefas, praeclarum aliis hunc adde triumphum,
    Parca nefas, virtutum omnium amara cinis.
Invida truncasti pretiosae stamina vitae;
    Hinc gelido corpus marmore contegitur.
Flebilis explevit supremos Praefica honores;
    Quid tibi nunc aliud provida fata sinunt?
Immortalem animam virtus clarissima Vatis
    Jamdudum ad placidos transtulit Elysios,
Scriptaque perpetuam Vatis per saecula famam
    Diffundent ulla non peritura die.

DELIA.

III

DI nostris tandem precibus risere secundi,
    Finemque ingratis imposuere jocis,
Versantique mihi medio jam turbine amoris
    Restituere albos, et sine nube dies.

Quale

Quales apparent, oculis difcerno colores,
Nec vanis ultro fallor imaginibus.
Foemineos didici ludos, rifufque dolofos,
Grandia et optatâ vota carere fide.
Ut primo captum fenfit me Delia amore,
Verba mihi glacie frigidiora dedit.
Tunc veluti lapis obrigui, expreffique virilis
Roboris irrifo pectore quidquid erat.
Unde mihi alma quies rediit, fortique catenas
Non aptas animo fuftinuiffe pudet.

Laudes Comitis Joannis Baptiftae Sottovia egregii Timidorum Academiae Mantuanae Socii.

IIII

MAntua compofitos tandem diffolve capil los,
De flavo auratam vertice tolle mitram.
Exue fafciolas teretes, et vincta papillas
Luctantes ftrophio contege funereo.
Denuda molli fquallentes tegmine furas,
Moeftaque turgidulas ore cie lacrimas.

Min-

Minciades Nymphae, quae olim flevere Maronem,
Flebilibus poſcunt carmina mixta modis.
Egregium vatem precibus mors neſcia flecti
Jamdudum noſtris abſtulit ex oculis,
Omnia quocum urbis perierunt gaudia triſtis,
Et flentes Pindo conticuere Deae.
Proh dolor! illuſtris periit pars magna Palaeſtrae,
Quis veſtrum, Timidi, contineat lacrimas?
Praeclarus vates quoties plaudente corona
Aut coluit Sophia, aut carmine vos aluit.
Ille etenim enucleans naturae arcana, vel ore
Candidulas miſcens carminibus Veneres,
Foemineas aures dulci mulcebat avena,
Eloquioque gravi fortia corda Virum.
Tractare Etruſcam citharam, tractare Latinam
Arguto vates ſueverat ingenio.
Non urbis lacrimae, triſtis non vota Palaeſtrae,
Vatumque aſſiduae non valuere preces.
Pallida, quae cunctos ſimili, mors, funere ſternit
Immiti Vatem perdidit interitu.

Ille

Ille per Elyſios felicia tempora ducit,
Qua vates promunt carmina digna Deo.
Inter honoratas lauros, hederaſque virentes
Praeclarus vates eminet ante alios.
Manibus egregiis ſummam dum Praefica pompam
Perſolvit, fumat dum ultima flamma rogo,
Mantua compoſitos tandem diſſolve capillos,
De flavo auratam vertice tolle mitram.
Illuſtres cineres pario compone ſepulchro,
Et refer extremas manibus exequias.
Interea, Timidi, gelido haec inſcribite buſto.
Hoc lux virtutum marmore contegitur.

Era il giorno, che al ſol ſi ſcoloraro ec. Petrarca.
Verſio.

V

MOeſta dies aderat, qua ſol ſquallebat Olympo
Divini Artificis funera amara gemens,
Cum formoſa nimis vultu me, laura, petiſti,
Incautumque oculis implicuiſti animum.

Tunc

Tunc temere fretus sancto moerore diei
    Spernebam Veneris robur, et insidias.
Undique dispiciebam audax; cum, vulnere aperto,
    Heu cecidi communem inter amaritiem.
Me pharetratus Amor penitus deprendit inermem,
    Pectusque indomitis exagitatum oculis,
Qui lacrimis tumidi multos maduere per annos;
    Attamen illi laus nulla, decusque fuit,
Me crudis miserum telis laesisse, tibique
    Auctae magnanima vi occuluisse manum.

In Festum Conceptionis B. M. Virginis.

VI

Expectata diu nobis Aurora refulsit
    Fulgentem clara luce diem referens.
Hanc Abraham, hanc Moyses, hanc optavere Prophetae,
    Hanc Superi optarunt, et genus omne hominum.
Justitiae facies audacis crimine Patris
    Occiderat, morumque occiderat pietas.

Pan-

Pandebat latrans immania Cerberus ora,
Et coeli ſtabant duro adamante fores.
Arida telluris facies, pallentiaque aſtra,
Nox ſine rore ſilens, et ſine luce dies
Atra volvebant homines caligine, et orbi
Horridus inſtabat mortis ubique pavor.
Interea Omnipotens noſtrum miſeratus, ab alto
Communem caſum ſidere proſpiciens,
Quae quondam Solymae ſancti cecinere Prophetae,
Promiſſa expleri miſtica conſtituit,
(Nec voces latuere tuae, nec fervida vota,
Unde fatigaſti hanc inclyta Virgo diem)
Mortalem terris confeſtim diſſipat umbram,
Et tenebras circum, et nubila tetra fugat,
Nocturni ſubito coelis ceſſere vapores,
Aſtraque fulſerunt candidiora polo.
Phoſphorus apparet roranti lumine amictus
Venturae lucis nuncius, atque comes.
Tunc ſpes afflictas auxit mortalibus aegris
Vires, erexitque anxia corda hominum.

Albuit in primis, posthac Aurora refulsit
Patribus optatam progenitura diem
Lilia, narcissos sparsit, violasque, rosasque,
Suavique aethereas mulsit odore vias.
Lucem equidem tantam, flores totidemque venustos
Divini decuit sternere Solis iter.
Jure igitur, tanti Genitrix aurora diei,
Religio vatum te sine labe canit,
Concordesque tuis humiles advolvimur aris,
Quod letho erepti vivimus incolumes.
*Vivimus incolumes, quamvis immanis aquarum
Moles Theutonicis montibus, atque Italis
Decurrens nuper magna vi, et pondere nondum
Ullis conscriptum, jupiter! historiis
Terruit urbem, Athesisque effuso gurgite victis
Aggeribus coeno turgidus exiluit.
Turre inclinata avulsit, lacrimabile dictu!
Pontem, quassavit templa, domosque furens,
Et mortis faciem ostentavit ubique, diemque
Supremum.. Sed cur tristia nunc memorem?

* *Postrid. Kal. Sept. A. 1757 Athesis praerumpto aquarum auctu plerasque Veronae insulas inundavit, & inclinata Turre marmoreum pontem absorbuit.*

Me

Me decet exultanti exprom̃ere carmina plectro,

Certatimque sacram concelebrare diem.

Incolumes modo, sancta Parens, qua vescimur aura,

Qua fruimur, modo, lux, et vigor, omne tuum est.

Littoribus nostris tales averte ruinas,

Aethereasque tuo numine pande fores;

Ut quae devoto canimus mysteria plectro

Hisce oculis clare cernere nos liceat.

In Funere
Marchionis Scipionis Maffej.

VII.

O Decus, o Patriae lux, quo mors te impia cogit,

Curve tuos tantis deseris in lacrimis?

Siste, precor, gressus, miserans patriumque dolorem

Lethaeo referas gurgite, quaeso, pedem.

Tristior ulla dies etenim non luxit Olympo,

Horaque nulla unquam, Scipio, flebilior,

Qua nuper Libitina ferox te funere acerbo

Ausa est heu! nostris abstrahere ex oculis.

O utinam rursum vates Rhodopejus adiret
Rapturus Stygiis sedibus Euridicen!
Ipse egomet premerem sacri vestigia vatis,
Transgrederer cupidus nigram Acherontis aquam,
Impositumque humeris, ut patrem Troïus Heros
Anchisen, Erebi è limine te eriperem.
Sed quid vana loquor? non exorabile fatum
Te urget, non Erebum grandia vota movent.
Sic crudae cecinere Deae, cum barbara dudum
Mors tantum nobis surda Virum raperet.
Hic igitur mihi Pierides occurrite crinem
Incomptae, atque genas lacrimulis madidae.
De collo vestes fluitent sine lege solutae,
Pendeat et tristi rauca manu cithara.
Diffugiant risus noti, lususque recedant,
Me luctus modo, me carmina moesta vocant.
Este mihi comites, mecumque ululate, querelis
Nostra Athesis resonent littora flebilibus.
Lux Patriae, Italiae lumen, pars optima Pindi
Maffejus morti, proh dolor! occubuit.

Hinc

Hinc Dryades, et Amadryades, Charitesque vicissim
Lugent, estinctos ut Niobe pueros.
Moerentes Nymphae celebrant longo ordine laudes,
Egregiique Viri gesta mihi memorant.
Ostentant docta vectas ex urbe Quirini
Etruscas Musas, Arcadiosque choros.
Undique collectos lapides, monumentaque priscis
Gnaviter huc illuc eruta temporibus.
Aedibus ille Philarmonicis pycnostyla struxit,
Quae veteres statuas, quaeque anaglypha tegant.
Thuscis disposuit, doctisque insculpta Pelasgis
Marmora Romano signa reperta foro.
Aere nitent tituli, Pario de marmore pendent
Vota, atque eximia sculpta sepulcra manu.
Religio, vestes, mores, connubia, leges
Et ludi, choreae, et parta trophoea Viris,
Atque hederae apparent clarorum praemia vatum,
Quidquid et antiquae suppleat historiae.
Saepe humili socco, regali saepe cothurno
Indutus scenas magna equidem docuit.

Comi-

Comicus urbanae irrisit contagia vitae,
Gallorumque modos qui obruerant Latium.
Fortunam Meropis tragicus variam ille theatro
Protulit, et nostras dissoluit lacrimas,
Cui pleno plausere chori clamore, simulque
Infandos casus ingemuit populus.
Barbaricas leges evertit, juraque honoris
Falsa ex Ausoniis urbibus eripuit.
Illustres hominum coetus, doctaeque palaestrae,
Lipsia, Parisii, Felsina, et Oxonium
Grandia mirantes divinae munera mentis
Illum praeclaris inseruit titulis;
Quid palmas memorem, quas illi Aurelia plausus
Inter communes obtulit Allobrogum?
At mea me nimio duxerunt carbasa ponto,
Carbasa vix etenim lenibus apta vadis.
Audacem revocare gradum nimis aequore vasto,
Atque ratem cogor reddere littoribus.
Benacique Deae, Charitesque, Athesisque Camoenae,
Atque urbs sollicitis ora rigat lacrimis;

Jam-

Jamque silent citharae, et fletum pro carmine Musae
    Promunt, et restat nil, nisi amarities.
Virtutes lugent moestae, feretroque sedentes
    Tristia Maffejo munera persolvunt.
Extinctum Italiae lumen viduata sequamur
    Musa igitur luctu, tristibus et lacrimis.
Grandia qua surgunt veterum simulacra Virorum,
    Marmoreus medio surgat et ille foro,
Moribus ut pravis misere viriata juventus
    Denique segnitiem pectore discutiat,
Et discat, doctis quos reddat Patria honores,
    Quos ponat titulos, quae monumenta Viris.

In nuptias Comitis Alexandri Bevilacqua Cum Comitissa Margherita Negroboni.

VIII.

CLarior ulla dies vobis non fulsit Olympo,
    Horaque nulla unquam candidior, Juvenes,
Pectore qua dudum compressos excitat ignes
    Finem tot lacrimis impositura Venus,

Opta-

Optatosque toros demum, taedasque ministrat,
Mutua queis facilis vincula rumpat amor,
Caenomanum hic adsint genii, geniique vetustae
Urbis, quam nostri dividit unda Athesis:
Ipsa aetas adsit magnos visura Nepotes,
Digna quidem tanti munera conjugii;
Egregiisque omnes mecum plaudant hymenaeis,
Inspirentque mihi carmina fusa jocis,
Dum thalamos, o Sponse, tuos, tua gaudia, Sponsa,
Concordesque faces incipiam canere.
Blandus Amor dudum gremio Cypriae Genitricis
Haerebat promens illecebras oculis,
Sollicitusque homines duris agitare sagittis
Celsis dispexit sideribus juvenes
Innuptos huc illuc, innuptasque puellas,
Intenditque oculos, qua unda fluit rapidi
Mellae, quave Athesis praeceps agitur decursu;
Hic patriis Juvenem moribus ingenuum,
Caenomanumque decus lustravit forte puellam
Illic, non aliis ante cupidinibus

Con-

Contactam, cui pulcra Venus formam addit, honorem
    Pallas, cui Charites quidquid amabilius.
Tunc inversa acie matrem sic ore locutus.
    Quam sibi belle istae conveniunt animae!
Da mihi, supplicibusque meis precor adnue votis,
    Illas praeclaro jungere connubio.
Cui sic alma Venus: subito i, primasque favillas
    Insere pectoribus: sic mihi gratus eris.
Dixerat, et natus vento levioribus alis
    Libratus tectis labitur aethereis,
Instructusque humeros arcu, pharetraque lacertos,
    Ibat, corytoque undique clausa dabant
Spicula tinnitum: occultus velut umbra volabat,
    Adductoque arcu constitit, atque oculo
Contra Athesim patrem candenti crine nitentem,
    Extendens docta conscia tela manu.
Percussas improviso sonitu quatit auras,
    Fortemque extemplo corde Virum feriit,
Qui ignarus fati obstupuit, casumque volutans
    Ambiguum primam sensit amaritiem.

 Fun-

Funditus ignotam concepit pectore flammam,
Exarsitque novis fervidior facibus.
Cunctas miscet Amor venas, imasque medullas,
Cunctam vulnus mentem occupat, atque animam.
Interea Mellae flavas processit ad oras
Arcitenens pectus Virginis aggrediens;
Jamque illi expansas confestim praebuit alas,
Et teneris flammas ossibus implicuit.
Expertus juvenis vestigia amoris adivit
Caenomanos fines, sic sua fata sequens.
Qualis in apricis volucri confossa sagitta
Cerva furit velox aegra trahens latera
Vulnere mortali, et fumanti nigra cruore
Terga, salutiferi gramina amata cupit
Dictamni, passimque acrem rimatur odorem,
Qui miseram mortis limine restituat,
Vix huc devenit Sponsus, formosa Puella
Se obtulit, ora gerens Palladis, atque habitum.
Sic pueri Idalii felicia jussa ferebant,
Sic Mater miris se insinuata modis.

Juf-

Jusserat. Ut magnes ferrum cognoscit anhelum,
  Attrahit atque tenax omne genus chalybum.
Sic Juvenis coepit demissis Virginem ocellis
  Compresso. raros corde movens gemitus.
Illa oculos declinans suspiravit in illum,
  Atque in amore ambo deperiere pares
Prima avidis tandem miscentes gaudia curis.
  Quas voces dederint, quas lacrimas penitus
Ignoro: Cytheraea Venus, Gnidiusque Cupido
  Illecebras molles, et lacrimas docuit.
Salvete, o taedis Juvenes felicibus aucti,
  Atque annos ambo vivite Nestoreos:
Optatas properate simul perducere noctes,
  Dum Matri Idaliae gaudia vestra sacro.

Hypermnestrae Tragoedia Nob. Hieronymi Pompei, Soc. Philarm. acta a Nobilibus Matronis, et Nobilibus Viris in aedibus Philarmonicis. A. CIƆIƆCCLXVIII.

VIIII.

ATtica nunc stupeant, stupeant Thebana theatra,
  Magnum aliquid nobis protulit Italia.

Mitis Hypermnestrae Vates praeclarus amorem,
Et casus nostris exhibuit lacrimis.
Matronae egregiae, egregii cinxere cothurnum
Atque Viri, dignum, Jupiter! Euripide.

In Nuptias.

X

NOx erat, et tardo permittens lumina somno
Languida securo membra toro dederam.
Jamque soporiferis Morpheus me texerat alis,
Nec vigor hesternus, nec mihi sensus erat.
Cum mihi visus adesse accensis Aetna caminis,
Qua furit, et flammas arida terra vomit.
Hic ego Mulciberem vidi, sociosque Cyclopas
Crudam fingentes duritiem chalybum:
Immanis Steropes, Brontes, nudusque Pyracmon
Brachia tractabant dura labore pari.
Hic aurum, chalybenque alii fornace reponunt,
Unde simul commixta aera soluta fluunt.

Infor-

Informem ſubito calidis incudibus aptant

Maſſam, quae alternis ictibus acta gemit.

Binas deducunt virgas, quas protinus acri

Expoliunt circum dente, manuque levi

Hinc Steropes patri Vulcano porrigit arte

Docta opus inceptum : Lemnius inde ſenex

Exacuit trifida fulgentes cuſpide virgas,

Et cuſpis divino ex adamante micat.

Hic Puer Idalius, Vulcani hic adfuit una

Sponſa, Deae crines, os, habitumque gerens.

Ecce meâ, Conjux, perfectas arte ſagittas

Mulciber, ecce, inquit, munera nunc tribuo

Grata tibi : Egregium miratur diva laborem,

Et nequit expleri, et verſat opus manibus :

Pennigero poſthac divellit tergore Nati

Plumas, quas ſummis inſeruit jaculis.

Accipe, care Puer, rapiduſque in nobile vulnus

Munera tanta adhibe. Vix ea fata Venus,

Nec dum viſa mihi in tenues evanuit auras,

Sopitiſque incaſſum hanc ſequor inde oculis.

Fle-

Flectere dum conor dubiam per singula mentem,
Excutior somno, restituorque mihi.
Interea Adriaco transvecta ex aequore fama
Huc venit vestri nuncia conjugii,
Illustres sponsi : resonat Verona hymenaeis,
Et forti captas dicit amore animas.
Saepe Tonans ignota illudit imagine mentem;
At nos vera tamen somnia saepe docent.
Augeo nunc igitur communes carmine plausus,
Concordique cavam pectine pulso lyram.
Si vos praeclari juvenes celebri arte Cyclopum
Mulciber, et Venus, et dulcis Amor feriit,
Numina tanta precor murent modo tela catenis,
Quae duplices uno corde animas teneant.
Non peritura adsit thalamo concordia vestro,
Et vos aeterno foedere jungat Hymen.
Magnanimos properate igitur producere Natos,
Qui virtute pari gesta Patrum memorent.

Ado-

Adolescentulo Leonardo Comiti de Miniscalchi F. Equiti Hyerosolymitano degenti in Coll. Brixiensi Comes Aloysius P.

X I

NIl mihi tu poteras quidquam jucundius unquam
Scribere, quam junctum carmine epistolium.
Sic devincis enim teneri me pignore amoris,
Et simulac dulci munere Pieridum.
Quae tibi sit vitae ratio, quae cura Palaestrae,
Candidulis Elegos versibus explicuit.
Ne tamen immodicus musarum te abstrahat usus,
Curabis libros volvere Socraticos.
Te officiis equidem recte civilibus illi,
Ingenuisque simul moribus instituent.
A patre edoctum te olim haec didicisse juvabit,
Nate, mihi vita carior, atque oculis.
Creditus ut ratibus primum Melitensibus alti
Tentabis vastas aequoris ire vias,
Sollicita a Matre, a vigili Genitore remotus
Una aderit virtus duxque, comesque tibi.

Te

Te haec formabit avis dignum, proavisque nepotem.
Sic Genti augebis, sic decus et Patriae;
Sive Equites inter praeclaros otia deges,
Qui invictis praesunt littoribus Melitae:
Sive triunphandos contra Afros bellica signa,
Indomitasque rates strenuus impuleris.
Non auri pondus virtutem comparat ingens,
Sedulus at mentis, sollicitusque labor.
Non te nox vigilata igitur deterreat unquam,
Non sudata dies, si cupis esse aliquid.
Te fraternus amor, pietas sanctissima morum,
Dirigat assidue, et candida Religio.
Sic virtus crescentem aetatem fida sequetur,
Et noster tecum sic adolescet amor.
Sint haec cum dulci communia carmina Fratre,
Quae vellem, ut concors frater uterque legat.

IN

IN PASSIONEM DOMINI.

Habita in Aedibus Philarmonicis III *Id. Febr.*
CIƆIƆCCLXVIIII
Cum primum musica compositio in Hymnum
STABAT MATER
a MAXIMILIANO JOSEPHO BOJARIAE DUCI, S.R.I. ELECTORI &c. &c. &c. docte elaborata, et perhumaniter Academiae Philarmonicae inscripta audiretur.

XII

Moesta dies luxit, qua Sol commotus Olympo
Squalluit, et taciti constitit unda maris.
Obriguit tellus, siluit natura, et inertes
Nutanti stellae contremuere polo,
Obstupuitque cohors Superum perculsa dolore
Divini Artificis funera acerba gemens.
Hanc Abraham, hanc Moyses, David, veteresque Prophetae
Oppressi iu lacrimis hanc cecinere diem.
At Coeli tandem Christus pia vota peregit,
Et vanae Patrum non rediere preces.
Ecce hominumque Sator summus, rerumque Creator
Supplicio immiti, proh dolor! occubuit.

Jamque Cruci affixus crudeli vulnere apertum
　　Oſtendit latus, et membra cruore rigat,
Nec potis ingentes ultra perferre dolores
　　Divina abrupto corpore vita abiit,
Et ſecum coeli periere, et gaudia terrae
　　Cuncta ſimul communem inter amaritiem.
Nec dum Adam infelix divino ſanguine rorans
　　Illacrimas, tua quod detinet oſſa, ſolum?
Inconſulte Parens, tandem tua crimina diſce,
　　Illa etenim tantae cauſa fuere necis.
Tu vitio primus fregiſti gaudia noſtra,
　　Unde effuſae homines obruerant lacrimae:
Nunc furit omne nefas totum ſine lege per orbem
　　Per te, per te Erebi lurida porta patet.
Hic ſanctos mores, hic Religionis honorem,
　　Virtutum hic nobis dona beata tulit.
Hic moriens, ſummi hic nobis reſeravit Olympi,
　　Quae dudum ſtabant duro adamante, fores.
Surge Adam infelix: Jeſum venerare peremptum,
　　Et tua noſce ex his crimina vulneribus.

Nos

Nos fletumque tuum ſequimur, gemitumque canentes
    Triſtibus infandam verſibus hiſtoriam.
Vos igitur vates graviori expromite plectro
    Carmina, quae vobis Pieridae dederunt:
Namque parat Magnus regali munere Princeps
    Concentum veſtris reddere carminibus.
Jam mea muſa ſilet divino funere triſtis,
    Et madidam luctu proſilit in faciem.
Oh hominum crudele genus! ſi talia fando
    Irriguis oculos temperet a lacrimis.

In Festum Conceptionis B. V. MARIAE Phalaeciorum.

I

HIc adſint pueri, precor, tenelli,
Hic adſint tenerae, precor, puellae,
Et ferant manibus liguſtra plenis.
Narciſſis calathos, roſiſque ſuſos
Primis, et pede libero viciſſim
Exultent, ſceleriſque corde puro
Integri, labiunculiſque dicant
Hymnos innocuis, ſimulque plaudant.
Nobis illa dies refulget, illa,
Quae dies ſuperat nitore cunctas.
Oriens celebranda Virgo. Virgo,
Quae Verbum gremio tulit ſalutis
Non experta torum, virique tactum,
Sed perfuſa ſinum ſuperni amore
Tantum Spiritus. Illa Virgo Cycnis
Praenitet, nive, lacte, liliiſque

Quo-

Quove candidiusque , pulcriusque.
Aura purior est, et astra vincit
Luce. Quas vitio truci parentum
Nascentes trahimus, nimis misselli,
Non novit maculas : nitens sed orta,
Et nitens genita a Parente pura.
At quo me rapit impudenter oestrum ?
Me leves solitum, facetiasque ,
Et nugas canere, et jocos profanos ?
Lux tanta implicuit meos ocellos ,
Et desum ipse egomet mihi, paresque
Vires tanto oneri; meis vocatae
Incassum digitis fides silescunt.
Vos ergo pueri, precor, tenelli ,
Vos rursum tenerae , precor, puellae
Integris labiunculis , pioque
Corde dicite Virginem micanti
Luna, flammigeroque clariorem
Sole. Mi sat erit sua rogare
Virginem me ope sospitet misellum.

Voi

Voi che ascoltate in rime sparse il suono etc. Petrarca.

Versio.

II

O Tu, qui numeros legis profusis
Conscriptos lacrimis, nimis molestam
Eheu pectoris impudentis escam,
Cum primis animus furebat annis,
Nunc promens gemitus, modoque versus
Spe offusos dubia, et dolore inani,
Si te unquam feriit Cupido, me me
Eriges miserum, piusque parces.
Conscius populum tamen, virosque
Me illusisse satis, levesque amores,
Tardus afficior meo pudore.
Insano hoc pretium datur labori
Et taedere, itidemque scire, coecos,
Nisi somnia nos amare, et umbras.

In mortem Pippi, Canis Veicetini.

III

TE fruſtra lacrimans, Catelle, poſco,
Catelle o Domino magis, magiſque
Care, o delicium puellulorum
Omnium Berici. Tument ocelli,
Squallet luteolus, colorque candens,
Floſculuſque tener tuae juventae.
Non lucent maculae diu nitentes;
Sed extinctus abis, viamque carpis,
Qua fatum vetuit redire quemquam:
Nunc circumvolitas catellulorum
Umbras, perque Stygem vagaris atram.
Heu tu non hilari micans jocabis
Cauda, nec digitos levi incitabis
Morſu, uti facilis prius ſolebas.
Tuam quis vigili fidem latratu
Servabit, dominoque blandietur
Ipſa aura levior latus per omne,

Nunc

Nunc circumſiliens, modoque ludens?
Flendo turgiduli madent Dianae
Ocelli, nemorumque, et uſque lugent
Nymphae, quae Lepores diu fugaces
Te videre agitantem, aveſque acutis
Dentibus domino tuo ferentem.
Quidnam moeſtus agam? Sequar ſolutos
Vita nunc cineres, meiſque buſtum
Signabo hendecaſyllabis. Sepulcro
Inſcribam, memorere ut aevo in omni,
Hoſce verſiculos. Ego Catellus
Pippus hic jaceo: comes ſequaci,
Et cuſtos Domino fui fidelis.
Celavi ſtudia, illiuſque amores
Secretos: docuique iter quietum
Per mutas tenebras. Miſer peregi,
Vix heu! tres hyemes: nimis cruenta
Me Atropos rapuit: tene Viator,
Si potes, lacrimas, piumque luctum.

Ad

Ad Comitem Willelmum Bevilacqua.

IIII

Cur me tam nitidis tuis, Amice,
Adhuc versiculis finis carere ?
Anne te Dryades, levesque Fauni,
Molesti nimium ! a tuis amicis
Sevocant ? Nemoris sacri recessus
Fontes, otia ruris, et vireta
Narcissis variata, liliisque
Te satis tenuere. Me poëtam
Doctis virginibus fere relictum
Tu modo recrea lyra suavi,
Dejectumque animum procul Camoenis
Erige : ingenium sopore languens
Excita aonio tuo furore ;
Unde fervidus ipse dulciori
Avena referam tuos amores,
Artes, et studia, omniumque morum
Quidquid candidius, magisque blandum
Te summo inseruit choro Dearum.

Ad Puellam Monasticam institutionem amplectentem.

V.

Ut florem tenerae impotenti amore
Exoptant tenerum simul puellae,
Florem, quem Zephyri suaviores
Demulcent, tepidique noctis imbres,
Et ros aethere puriore lapsus
Nutrit, quem tepefacta sole tellus
Mitiore fovet, rigatque saxo
Fons manans nitido, fluensque lenis;
Quo sepes prohibent malas capellas,
Et morsus pecudum voraciores.
Hunc florem ut tenerae impotenti amore
Exoptant tenerum simul puellae;
Sic te fasciolis, amicta duris,
Asperamque diu ligata virgo
Zonam Rex superum cupit, vocatque
Sponsam. Surge igitur Deo dicanda
Virgo. Candidior tibi refulget

De-

Demum laeta dies : ubique plausus
Coelestes resonant ; ubique tellus
Exultat ; stygis invidique manes
Frustra dentibus atterunt catenas ,
Ingentique ululant furore tacti.

Marchionis Scipionis Maffei Socii Philarmonici Effigies.

V I.

MAffei effigiem , diserte lector ,
Si desiderio cupis videre ,
Qualemcumque meae mihi Camoenae
Pinxerunt , habeas volo. Cuique
Accessu facilis , suavis ore ,
Rectus corpore. Non fuit pusillus ,
Non magnus : pedibus celer , levisque ,
Nobilique habitu perambulabat ,
Et promptus choreis , et aptus armis.
Oblongus facie , labris tumescens ,
Quibus saepe jocans crebro micabat.
Fuit fronte sat eleganti , et ampla ,

Et supercilio gravi, simulque
Jucundo, huc oculos vibrans, et illuc
Igne, et magnanimo decore fusos.
Haud parvae, haud tumidae fuere nares:
Masculo rubuit colore vultus,
Quem sparsere Deae venustiore
Risu, et ambrosia, sacroque melle.
Virtutes, Patriam, simulque amicos
„ Plus quam se, atque suos amavit omnes „
Crudis dentibus impudentiorum
Fortis ingenio; integraque mente
Se docte eripuit. Gravem veneno
Sic, et invidia fefellit artem.
Maffei en facies, diserte lector.
Sed quanti fuerit, superba fama,
Et chartae egregiae satis monebunt.

Laudes Cynthiae.

V I I.

Pulchra Cynthia, Cynthia ista pulchra,

Ista

Ista Cynthia, quae nitore vincit
Coelestes Charites, venustiusque
Omne, quod fuit, est, eritque saeclo,
Divinis oculis micat, genisque
Florescit roseis, micatque labris
Venuste rubeo colore fusis.
Fulget fronte sat eleganti, et ampla.
Nitet Cynthia clariore crine,
Quem pulcherrima Berenix notandum
Olim sidere tradidit micanti.
Toto corpore mollior recenti
Lacte te superat, Venus, tenella,
Nilque amabilius quidem superbis
Quondam Dardanius Paris Mycenis
Abduxit. Foret ista Cynthia, ista
Pulchrius Priami, simulque Trojae
Eversae pretium, decentiorque
Culpa Trojugenis, magisque clara.

Lau-

Laudes Catellae Mantuanae.

VIII.

Vos nugas solitae, facetiasque,
Et jocos canere, et leves amores,
Musae, adeste mihi, precor, secundae;
Mi praebete jocos, facetiasque,
Queis decus Patriae meae Catullus
Olim suaviloquo excitatus oestro
Dixit delicium suae puellae
Passerem. Modo me vocat Catella,
Quae cunctas alias nitore vincit,
Et quid candidius Catellularum
Undas Minciades bibit micantes.
Claudit candidulos Catella dentes
Nigris in labiis, caputque tonsis
Ornat auriculis, geritque nares
Simas, Felsinei ut gerunt Catelli.
Atra luciduli micant ocelli
Fronte. Luteolo colore terga

Ful-

Fulgent, molliculaque pelle toto
Nitet corpore. Recta, et alta est,
Nec cessat duplici sinu retortam
Usque caudam agitare, et usque. Vocem
Si sentit Dominae procul petentis,
Nescit stare loco; tremit torosos
Artus, prosiliensque concitata
Circumquaque fugit, reditque rursus,
Nec stat, ni teneris residat ulnis
Dilectae Dominae; cui tenellos
Summis dentibus inditat lacertos,
Et molles digitos, manusque lingit;
Suis inde jocis, modisque blandis
Demulcet Dominam, usque dum (invidenda
Nimis!) millia multa basiorum
Delibet. Nitidas repente si quis
Januas adeat, sagaciori
Vulpe callidior bene hos, et illos
Noscit, queis referandi, et obserandi
Postes: hos prohibet, trucique cogit

La-

Latratu ultimo abire limine aedis:
Illis unde placet fatis, fuaeque
Et placet Dominae! Tui, Catella,
Si lufus Dominae placent, jocique;
Cur non et placeant meaeque nugae?
Has nugas igitur tibi dicatas,
Offeram Dominae, fimulque plectrum.

In nuptias
Comitis Marci Suardo, et Comitiffae Mariannae Benaglia.

VIIII.

QUid mei Hendecafyllabi filetis
Adhuc? Ecce faces Hymen miniftrat,
Et ad conjugium vocat venuftam
Sponfam, cui Charites decore vultum
Sparfere, atque animam fuis Minerva
Afflavit radiis, choro Dearum
Ipfa ceu foret inferenda fummo.
Hanc fponfam Veneres pari marito
Jungunt, et thalamum parant jugalem,

Unde

Unde ambo teneros bibent amores.
Quid mei Hendecasyllabi siletis
Adhuc? Quin properatis expediti
Huc, ubi celebres canunt poetae
Tantum connubium? Eruditus ecce
Doctis artibus, ut meis susurrat
Nunc fama auriculis, Maritus ipse
Vos quidem accipiet libenter, etsi
Incessu Latio audeatis ire.
Etruscam ille colit bene, ac Latinam
Poesim. Ite igitur cito canentes
Laudes, quae deceant Virumque tantum,
Sponsamque egregiam: malusque pulvis
Vos nunquam, tineaeque devorabunt.

In Nuptias
Comitis Joannis Baptistae Archii cum Marchionissa Mathilde de Canossa.

X

OMnium optime flos Puellularum
Mathildes nitida, et magis diserta,

Quis laudes referat tuo decore
Pares? ſeu pedibus leves choreas
Ducas, ſeu tumidos premas fugacis
Armos quadrupedis, manuque docta,
Quamvis indocilis pati recuſet
Frenum, prompta regas, citoque curſu
Praevertas Lepores; ſuperba praeda eſt,
Quae tuis manibus cadit perempta,
Victa unde invideat tibi Diana,
Atque Amazonidum cohors vetuſta.
Te morum ingenuus nitor, piuſque
Candor eloquii, venuſtiuſque
Quidquid eſt Charitum, ſuaviuſque
Te miſcet ſupero choro Dearum.
Nymphae Minciadis lacus diſertae,
Quae olim lacrimulis tuam parentem
Deflevere Roſam tui Parentis
Advectam ad thalamum, Roſam venuſtam
Sexus foeminei, ſuaeque Gentis
Immortale decus, modo indecentem

Flu-

Fletum contineant. Acerba damna
Tu satis reparas: Parentis ipsam
Namque haurire animam tibi dedere
Numina, unde habitum, illiusque vultum,
Incessumque refers, piosque mores.
Sic reddit tua Gens, quod ipsa debet
Mantuæ pretium satis decorum.
Non adhuc dubites. Abi venusta
Sponsa: jam thalamum Venus jugalem
Stravit. Sanctus Hymen quatit micantes
Faces: Mantua te cupit, tibique
Sponsum ex Archiadum exhibet vetusto
Satum sanguine, nuptiasque dignas
Te parat. Famulae ligustra plenis
Spargunt Idaliae viam canistris,
Et tecum comites erunt ubique.
Hymnos dum pueri canent sequaces,
Atque candidulae simul puellae
Cymbala in numerum manu vicissim
Pulsabunt. Gnidius tibi Cupido

Praemonſtrabit iter, comeſque fidus
Sacro flammeolo comas amictam
Te ducet, placido qua arundinoſus
Lambit Mincius amne flexuoſas
Ripas, atque agitans levi ſuſurro
Undas, ſe in nitidum lacum revolvit:
Belli praeſidium, decuſque pacis,
Unde pulchrior es tuis amicis,
Mantua, hoſtibus et magis timenda.
Quid moraris adhuc venuſta virgo?
Abi. Mater eris, tuumque ſponſum
Patrem tu facies, citoque prolem
Habebis ſpecie, et decore plenam,
Quae mores referat, patriſque avitos,
Et matris ſimul. At polo coruſcus
Laeto naſcitur Heſperus, jubarque
Vobis Idalium explicat; novoque
Nuptis en pueri nuces repoſtas
Clamoſi exagitant, roſaſque ſpargunt.
Salvete, o Juvenes; diu valete.

Lu-

Lucem, Phosphorus, et diem, rogate, ut
Tardior referat, Venusque sancta
Nuptiis faveat, Puerque coecus
Vestros augeat ipse amoris ignes.
Salvete o Juvenes: diu valete.
Nil meas aliud decet Camoenas.

Sirmionis Peninsulae Laudes.

XI.

Salve Sirmio, Sirmio beata
Salve. Te cecinit meus Catullus,
Unde diceris insularum ocellus.
Te olim Lesbia candido beavit
Vultu. Conscia carminum, atque amorum
Vatis fatidici superba gestis.
Ostentas virides sacros recessus,
Queis clara Hesperidum vireta vincis.
Tu quidquid Veneres, simulque Musae
Donarunt lepido meo Catullo;
Dulcius, graviusque, laeta nobis

Et lares memoras, focosque sacros,
Et lapsas veteri domos ruina
Nobis pandis adhuc. Pius vetustos
Nunc ego tenerae colo recessus
Addictos Erato: hic inelegantem
Tibi sacro lyram, meosque amores.
Ne pondus leve muneris recuses,
En pulcherrima Elysa, quae nitore
Lesbiam superat, Deasque, et omne
Quidquid est Charitum, fuitque florum.
Haec arguta movet labella, et igne
Vivaces oculos vibrat; lepore,
Et risu renitet, rosasque vincit
Pulchritudine. Quidquid est virorum
Mulcet roboris, allicitque corda.
Blanda nunc manibus suis Elysa
Tibi, Sirmio, vota nostra solvit.
Jactitare igitur vetusta pulchrae
Vota desine Lesbiae; piaris
Clariori etenim, magisque dulci

Ma-

Manu; candidior, suaviorque
Unde nulla tibi dies micabit.

In Nuptias

XII.

Pulchram pinge mihi, precor, puellam
Vivis, musa, coloribus; puellam,
Quae vincat Charites, Deasque flore
Pulchritudinis, et nitore vultus.
Primum pinge comas manu magistra
Flavas, molliculas: sine hasce partim
Liberas volitare ubique, partim
Lento compositas jacere nexu.
Frons eburnea sit, serena, laevis.
Neu supercilium putes secare,
Vel miscere nimis, levi sed umbra
Inter se cilium coire utrumque.
Flavo palpebra fulgeat nitore:
Vivam materiam ministret ignis
Ocellis, Venus, et Minerva formam,

Ut decus referant, ſimulque amorem.
Naſum pinge, genaſque, queis colorem
Praebeat roſa lacte ſparſa pingui.
Finge ſuaviolum labrum rubore
Fructus puniceos magis, magiſque
Vincens. Molliculum inde finge mentum;
Collum fulgidius ſit unione.
Luctantes ſtrophium premat papillas,
Quas circum volitet venuſtiorum
Quidquid eſt Charitum. Superbá membra
Auro contege, purpuraque Coa.
Molles pinge manus ita, ut venuſtam
Totius ſpeciem exprimat puellae.
Hoc mihi ſatis. En venuſta virgo.
At quis ingenium indicet virile,
Ingenteſque animos, gravemque mentem,
Quam tantam dederunt Deae movere
Formam? Si mea muſa non valebis
Tanta dicere, dic. Venus, Minerva,
Pulchrae cedite Virgini. Hanc Deorum

For-

Formavit Genitor, viroque dignam
Effinxit, cui jungitur decoro
Tandem connubio, Adriae ſuperbo,
Unde littore geſtiunt puellae,
Et ſpargunt manibus liguſtra plenis.
Ite verſiculi mei invenuſti;
Augete Adriacos ubique plauſus.
Neu incauti tamen audeatis alta
Sponſae limina adire: namque veſtis,
Quam rudes geritis modis latinis
Contextam, vereor, ne amata forſan
Sponſae gaudia, nuptiaſque turbet.

Vincentio Vicario Presbytero Veicetino J. U. D., qui nuptias Auctoris cum Marchioniſſa Octavia Capra cecinit.

XIII.

O Ter illepidi, invenuſtulique
Nunc mei Hendecaſyllabi ocyores
Aura, Bacchilionis ite ad oras

Dilectas nimium, nimisque caras
Minervae, Uraniaeque, Apollinique.
Summus hic aderit vir, eleganti
Qui verbo, ingenioque perspicaci
Certum, Jupiter! & laboriosum
Euclidem enucleat, triangulosque
Doctus explicat Archimedis, una
Stellarumque obitus, vagumque solis
Iter comperit; aerisque pondus,
Et coecos maris optime scit aestus.
Hic plectro feriens lyram latino,
Et promens cithara modos Hetrusca
Belle Virgilium aemulatur ipsum,
Et Petrarcam imitatur elegantem.
Ibi sistite, gratiasque dignas
Illustri referatis, opto, vati,
Quem jam non piguit meas decoro
Versu dicere nuptias, Virosque
Tantos sollicitum excitare, ut oestro,
Musisque ingenio diu dicato,

Me

Me vatem canerent ter infacetum,
Nullisque illecebris, jocisque dulcem.

Ad N. V. Vincentium Carolum Comitem Barziza discedentem a Veronensi Praetura.

XIIII.

PLenus Aonidum chorus Sororum
Afflat Pierio meos sodales
Oestro. Calliope lyra, Thalia,
Et Clio calamo, suisque avenis
Singulae resonant modo canentes
Virtutes animi celebriores,
Quae fidae Sociae Virum sequuntur,
Qui discessu Athesim suo relinquens,
Fusam lacrimulis reliquit Urbem.
Cur ergo sileam sopore victus?
Vos vos, o Charites, meo Catullo
Dilectae comites venustiores,
Et vos, o Dryades, adeste, quaeso,
Et desiderio meo favete:

Lauros ferte citae, rosas, ligustra,
Et tanto meritam Viro corollam
Mecum nectite, melleoque ineptos
Spargite Hendecasyllabos lepore.
Quam belle rutilant, & expolite
Artes! Hunc studia, omniumque morum
Quidquid candidiusque, dulciusque est
Supremo inseruit choro Deorum.
Aequus namque fuit, suumque obivit
Munus tam bene, nos quam amavit omnes.
O duram Nemesim, o proterva fata!
Heu nos deseret, & modo superbum
Adriae properabit ire littus.
Gressus candidula manu fugaces
Detinete, Deae, precor: vetusta
Urbis Amphitheatra, fluminisque
Oras, deliciasque Montis, Hortos,
Et notum nemoris sacri recessum
Illius memori locate mente:
Ut cum inter patrii inclytos sedebit

Se-

Senatus Proceres, juvet favore
Noſtra jura, & opes, meoſque ſervet
Cives conſilio, manuque forti.
I nunc Carole, ſed tamen cupit Te
Verona & reducem, ſuique cordis
Nam aufers dimidium, ſuique amoris.

In nuptias
N. V. Antonii Ruzzini cum Comitiſſa
N. D. Harpalice Manini.

XV.

NUptias, thalamum, faceſque clamant
Veĉtae Nereides maris per undas
Leves Adriaci, vocantque Patrem
Neptunum, madidamque Thetidem. Ecce
Neptunus latebris caput profundis
Amphitrite oculos refert ſerena,
Completque aera plauſibus, tibique,
Harpalix, meritum parant maritum.
Illî cum bene noverint futurum,
Ut praeſens, tabulis arata coecis

 Clare

Clare fata legunt, tuosque longo
Censent ordine filios aviti
Haeredes decoris: vident dicatos
Minervae pueros, feroque Marti,
Qui Nepotibus explicata docti
Mandent gesta patrum, manuque forti
Tutentur patriam, regantque miti
Gentes imperio, modisque blandis.
At dum Nereides fretum natantes
Nuptias, thalamum, facesque clamant,
Formosae Dryades meas per oras
Nuptias, thalamum, facesque passim
Respondent. Violas, rosasque primas
Legunt vere novo, et manu canistra
Parant plena tibi, Harpalix venusta,
Et fronti statuunt tuae corollas.
Nuptias Athesis, facesque sentit
Certatim; ille Athesis Pater, tenellas
Qui voces, lacrymasque primus hausit,
Vagitusque tuos, ubi decora

Te Parens peperit Viro jugata.
Viro, qui facilis regebat urbis
Habenas, populoque jura suavis
Dabat. Magnanimi memor Parentis
Rarus canitie tuo, Puella,
Gaudet connubio senex, diesque
Promittit placidos, simulque longam
Aetatem, puerosque perpolitos
Bonis moribus, artibusque doctis.
At, sponsi, interea precor secundis
Gaudete auguriis: amoris umbras
Conscias properate mox adire,
Et chorus Dryadum, marisque Nymphae
Sint vobis comites, venustiusque
Quidquid est Charitum favore vobis
Adsit, dum Veneri, Cupidinique
Noctis gaudia laeta sacro vestrae,
Atque Apollineo furore raptus
Nuptias thalamum, facesque clamo.

Ado-

Adolescentulo Angelo Comiti de Miniscalchi F.
Equiti Hierosolymitano degenti in Collegio
Brixiensi
Comes Aloysius P.

XVI

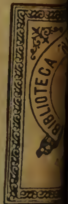
ETsi me vigilem satis Parentem
Sex Nati, & quatuor simul Puellae
Jupiter! faciant, gravemque curis,
Non adhuc tamen a novem Sororum
Me abstraxere choris. Apollo flavus
Nondum Castaliis sitim levare
Me lymphis vetuit. Sacros recessus
Quandoque Aonidum frequento, ut ipse
Posthac vividior queam subire
Abrupta officia optimi Parentis.
Interdum tamen improbo labore,
Et curis agitata mens fatiscit,
Et defessa manus movere plectrum,
Et molli refugit vocare avena
Musas. Me teneris modo jacentem

Tuis

Tuis verſibus erigis, ſimulque
Intimas recreas mihi medullas,
Quod te Socratis inter officinam
Verſantem audio, & optimis vacantem
Praeceptis Sophiae, unde Solis orbem,
Stellarumque iter, & vagos labores
Lunae comperis. Oh meis ocellis
Nate amabilior, meaque vita,
Incepto inſta operi, ſcientiiſque
Totum intende animum. Horridae latentes
Sic Syrtes Lybiae, mariſque certos
Aeſtus percipies, viaſque apertas
Noſces Oceani, polique fixa
Aſtra, cum Melitenſium carinas
Inter velivolas ſecabis aequor,
Atque foedifragos timenda in Afros
Arma compuleris. Meis ocellis
Nate amabilior, meaque vita,
Te non alliciant leves juventae
Mores, deſidia, otioque turpes;

Sic quando Vir eris, ſenexque tardus
Olim te puerum fuiſſe nunquam
Pigebit. Celeres juventa fervens
Eheu labitur in dies, fugitque
Votis non revocanda. Dum virentis
Aevi tempus agis, precor tenellum
In virtutem animum reflecte ſolers,
Et pectus, docilemque ſueſce mentem
Nunc ad fortia. Sic eques, eriſque
Miles ſtrenuus, optimuſque civis,
Et laetum facies tuum Parentem.

F I N I S.

BIBLIOTECA